

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Λ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140 — ΤΗΛ. 718-308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981

ΑΡΙΘ. 20

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁρθόδοξο ράσο καὶ ἐλλη-
νικὴ σημαία. — Κων.
Γ. Μπόνη, Ἀκαδημαϊκοῦ - Ὁμοτ.
Καθηγ. Πανεπ. Ἀθηνῶν, Ἀποστολικοὶ
Πατέρες, Ἰγνατίου, Ἀντιοχείας Ἐπι-
στολαί, Β' Μαγνησιεύσιν Ἰγνάτιος. —
Ψήφισμα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς
Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος γιὰ τὸν Ὁρθόδοξο ἐλληνισμό τῆς
Βορείου Ἡπείρου. — Εὐαγγέλου
Δ. Θεοδώρου, Προπρυτάνεως
Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἐπίδρασις τῆς
βυζαντινῆς τέχνης στὴ Δύση. — Μη-
τροπ. Γυθείου καὶ Οἰ-
τύλου κ. Σωτηρίου, Μό-
λυνσις καὶ πυρκαϊὲς καταστρέφουν τὸ
περιβάλλον. — Μητροπ. Γρε-
βενῶν κ. Σεργίου, Ὁ Ἐ-
θνομάρτυς Γρεβενῶν Αἰμιλιανός. —
Βασ. Μουστάκη, Ὁ ἱερός Αὐ-
γουστίνος καὶ ἡ Παιδεία. — Ι. Μ.
Χατζηφώτη, Ἡ δράση τῶν
ἀπλῶν ἱερέων στὸν πόλεμο τοῦ Σαράν-
τα. — Ὑπολοχαγὸς Ἰάσων
Καλαμπόκας, ἀπόσπασμα ἀπ'
τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς ἤρωα τοῦ 1940 -
1944. — Ἰω. Φουντούλη,
Καθηγ. Παν)μίου Θεσ)νίκης, Ἀπαν-
τήσεις σὲ λειτουργικὰς καὶ ἄλλας ἀπο-
ρίες. — Τάσου Μιχαλά, Ἐπι-
φανεῖς καὶ ἀφανεῖς ἅγιοι. — Ἐπί-
καιρα. — Εὐαγγέλου Η.
Λέκκου, Νέοι συνταξιούχοι τοῦ
ΤΑΚΕ. — Εἰδήσεις ποὺ ἐν-
διαφέρουν τοὺς Ἐφημερίους.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς
Διακονίας, Ἰσίου 1 — Ἀθῆναι 140.
Πρῶστ. Τυπογραφεῖο Ἰωάννης Μιχαήλ.
Ἀναστασάκη 3 Ἰωγράφου. Τηλ. 7787.978.

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΡΑΣΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

Τὸ ὀρθόδοξο ράσο καὶ ἡ ἐλληνικὴ Σημαία, σύμβολα τοῦ λαοῦ
ποὺ γιγάντωσαν μέσα του τὴν πίστη καὶ τὸν πατριωτισμό,
ἀποτελοῦν καὶ σήμερα φλόμπουρα τιμῆς καὶ ἐλευθερίας. Στὴ
φωτογραφία μας ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ παραδίδει τὴν Ἑλληνικὴ Σημαία σὲ
ἀκριτικὸ φυλάκιο.

**ΑΛΗΘΕΙΕΣ
ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ**

Ὅπως ἀκριβῶς ὁ χορὸς ἔχει ἀνάγκη τὸν κορυφαῖο καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ καραβιοῦ τὸν πλοίαρχο, ἔτσι καὶ στὴ θεία λατρεία τὸ ἐκκλησιασμα εἶχει ἀνάγκη τὸ λειτουργό.

* * *

Ὁ ἱερεὺς εἶναι ὁ ἐνδιάμεσος κρίκος ἀνάμεσα στὸ Σωτῆρα Χριστὸ καὶ στὶς ψυχές. Μοιάζει μὲ ἔμφυχο βαροῦλκο, ποὺ χρησιμοποιεῖ ἢ Θεία Χάρη γιὰ νὰ τραβᾷ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἀπόλειας τὶς ψυχές στὸν οὐρανό.

* * *

Ὅποιοι εἶναι οἱ ὀδηγοί, ὅμοιοι θὰ εἶναι καὶ οἱ ὀδηγούμενοι, λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος. Κι ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος προσθέτει: Ἐκεῖ ὅπου εἶναι ποιμὴν ἀνάξιος, ἐκεῖ εἶναι ναυάγια ψυχῶν.

* * *

Στὴν ἄκρως πνευματικὴ ὀρθόδοξο λατρεία χρησιμοποιοῦνται καὶ τὰ ὕλικὰ μέσα. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μονάχα ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ σῶμα. Καὶ ἡ λατρεία ἀκριβῶς μὲς ἀπὸ τὶς σωματικὲς αἰσθήσεις (ὄραση, ἀκοή, κ.λ.π.) ἀγιάζει τὸν ὅλο ἄνθρωπο.

* * *

Ἡ φωτιὰ, γιὰ νὰ μεταδίδεται, πρέπει νὰ θρίσκειται σὲ συνεχῆ ἐπαφὴ μὲ καύσιμη ὕλη. Κι ἐμεῖς, γιὰ νὰ αἰσθανώμαστε τὴ φωτιὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ στὴν καρδιά μας, πρέπει νὰ τὴν ἔχουμε πάντα κάτω ἀπὸ τὴ Χάρη Του.

* * *

Ἄν δῆς ἓνα δένδρο, τὰ φύλλα σ' ἐνδιαφέρουν ἢ ὁ καρπός; Ἐστὶ ἀκριβῶς καὶ στὸν ἄνθρωπο. Μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ φύλλωμα τῆς εὐσέβειας, ἀλλὰ νὰ τοῦ λείπουν οἱ καρποὶ τῶν καλῶν ἔργων. Λατρεύει κανεὶς σωστά τὸ Θεό, ὄχι ἀπλῶς ὅταν μετέχη στὴ λατρεία, ἀλλὰ ὅταν μαζί μὲ τὴν προσευχὴ ἐφαρμόξῃ καὶ τὶς θεῖες ἐντολές.

* * *

Ἡ ἀληθινὴ ταπεινοφροσύνη κρύβει ὄχι μονάχα ὅλες τὶς ἄλλες ἀρετές, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ τὸν ἐαυτό της.

* * *

Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος λέγει ὅτι ὁ παρὼν κόσμος εἶναι σὰν ἓνα πανδοχεῖο καὶ ἐμεῖς σὰν ταξιδιώτες. Σταθευόμετε στὸ πανδοχεῖο, ἀλλὰ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά μας εἶναι στὸν τόπο τοῦ προορισμοῦ μας. Ἡ πατρίδα μας εἶναι ἡ ἀνω Ἱερουσαλήμ.

**ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
Β'. ΜΑΓΝΗΣΙΕΥΣΙΝ ΙΓΝΑΤΙΟΣ***

Τοῦ κ. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗ

Ἀκαδημαϊκοῦ

Ὅμ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Π. Σ χ ό λ ι α

Ἡ ἀναφορὰ τῶν πρεσβυτέρων πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ἔδωκεν ἀφορμὴν γὰ πιστευθῆ ὅτι ὁ Ἴγν. εἶχεν ἐν νῶ καὶ τὸν ἀριθμὸν 12 τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μαγνησίας ὑπηρετούντων πρεσβυτέρων. Ἴδὲ H. A. C. H. Ellis, Das Christentum in den ersten drei Jahrhunderten, 1912 II, 449. Πλείονα περὶ τῆς σημασίας τῶν «δ ῶ δ ε κ α» ἰδὲ ἐν Gerhard Kittel, Theol. Wört. z. N. T. II, 321-328 (Rengsdorf), ἔνθα καὶ περαιτέρω διδλοιογραφία. — Ὁ ὄρος «σ υ ν ἑ δ ρ ι ο ν» πρέπει νὰ ἀναφέρεται οὐ μόνον εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλ' εἰς τὸν «κλήρον» γενικώτερον. Πβλ. Τράλλ. 3,1. Φιλαδ. 8,1. Δὲν εἶναι ἀπίθανος ἡ γνώμη τινῶν, ὅτι ὁ ὄρος ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐν τῇ διοικήσει τῆς Μ. Ἀσίας (Corpus Inscripti-onum Graecarum 3417 διὰ τὴν Φιλαδέλφειαν. Ὅρα C. Curtius, Hermes IV (1870) 223έξ.). — Ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ χρῆσις τοῦ ὑπερθετικοῦ «γ λ υ κ ὑ τ α τ ο ς», ὅστις χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἴγν. διὰ τοὺς «διακόνους». Ὁ ὄρος σημαίνει ἐνταῦθα «τὸν προκαλοῦντα ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν». Εἶναι ἡ συνήθης ἐκφρασις τοῦ συγγενοῦς πρὸς τὰ προσφιλεῖ συγγενικά καὶ μάλιστα τὰ νεαρὰς ἡλικίας. Πβλ. Ἴγν. Ἐφῆσ. 2,2. — Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐπὶ γῆς ἐμφάνισις Αὐτοῦ κλείει τὸ προσωῶνιον μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Ἄρα τὸ «ἐ ν τ ἑ λ ε ι ἑ φ ἄ ν η» σημαίνει τὸ ἐπισφράγισμα καὶ τὸ τέλος τῶν αἰῶνων τῆς προῦ-πάρξεως τοῦ μυστηρίου τῆς «θείας οἰκονομίας». Πβλ. Α' Πέτρ. 1,20. Ἐδρ. 1,2. 9,26. Β' Κλήμ. Ρώμ. 14,2. Ἐρμᾶς, Πιραδ. IX, 12, 3. Δ:αθ. Πατρ. Λευτ. 10. Σίδυλλ. VIII, 456. Πράξ. Πέτρου 24. Εἰρηγ. I, 10, 3.

VI, 2. Ὡς πρὸς τὸν ὄρον «ὀ μ ο ἡ θ ε ι α Θε ο ὕ» ἐλέχθησαν προηγουμένως τὰ δέοντα ἐν συσχετισμῶ πρὸς τὸν ὄρον «ὀ μ ὀ γ ο ι α». Πβλ. Ἴγν. Πολύκ. 1,3. Κλήμ. Ἀλεξ. Μ. 9, 505Α. Ἄνδρ. Κρήτης, Λόγ. 5 παρὰ Μ. 97, 889Α. Ἡ λ. «ὀ μ ο ἡ θ ε ι α» σημαίνει τὴν ὁμοιότητα ἡθῶν, τὸν αὐτὸν χαρακτήρα καὶ ἡ λ. ὀ μ ο ἡ θ η ς σημαίνει τὸν ἔχοντα τὰ αὐτὰ μὲ ἄλλον ἡθῆ. Ἐπομένως οἱ πιστοὶ ζῶντες κατὰ Χριστὸν ἐξομοιοῦνται πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ νὰ βλεπῆ τις τὸν πλησίον «κ α τ ἄ σ ἄ ρ κ α» εἶναι φυσικὴ ιδιότης, ἐνῶ ἡ «ἐν Χριστῶ» ἀνταπόκρισις πρὸς τὸν πλησίον συνυπονοεῖ τὴν πρὸς τὸν πλησίον «ἀγάπην». Ὅθεν καὶ ὁ Ἴγν. συνιστᾷ τοῖς χριστιανοῖς: «μηδεὶς κατὰ σάρκα βλεπέτω τὸν πλησίον, ἀλλ' ἐν Ἰησοῦ Χριστῶ ἀ λ λ ἡ λ ο υ ς δι ἁ π α ν τ ὸ ς ἀ γ α π ᾶ τ ε ς».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 194 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

7ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1981

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος με ἄριστον ὁδόν παρακολουθεῖ τοὺς διωγμοὺς τοὺς ὁποίους ἐφίσταται ὁ Ὀρθόδοξος Ἑλληνισμὸς τῆς Βορείου Ἡπείρου ἐπὶ τὸ ἄθεον καθεστῶς τοῦ Ἐμβέρο Χόντζα.

Τετρακόσται χιλιάδες (400.000) Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι, με μαζαίωνα χριστιανικὴν, ἑλληνικὴν καὶ πολιτιστικὴν παράδοσιν, ὑποχρεώνονται θανατῶς τὰ ζῶν χωρὶς Θεὸν καὶ Θρησκείαν. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ οὔτε εἰς Ἐπίσκοπος σήμερον. Ἀπαντες οἱ Ἱερεῖς ἀπεσχηματίσθησαν καὶ οἱ Ναοὶ ἐκλείσθησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς μουσεῖα καὶ κέντρα ψυχαγωγίας. Τοιοῦτοτρόπως, ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν οἱ πιστοὶ μένουσιν ἀλειτούργητοι, ἀκοιτώνητοι, ἀβάπτιστοι, ἀκήδενοι, χωρὶς Χριστοῦγεννα καὶ Πάσχα καὶ ἄλλας ἐορτάς. Συγχρόνως δέ, κατὰ χιλιάδας ἐξορίζονται καὶ φυλακίζονται διὰ πᾶν λόγον καὶ μόνον διὸ εἶναι Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες. Τοιαύτη καταπίεσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος εἰς οὐδὲν τῶν ἐπαρχόντων ἀθέων ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων παρατηρεῖται.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπειθυμένη διὰ τοῦ παρόντος πρὸς τὸ σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὰς λοιπὰς Ἀυτοκεφάλους Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, τὸν Ὄργανισμὸν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὴν παγκόσμιον κοινὴν γνώμην, ἀφ' ἑνὸς μὲν καταγγέλλει τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς πιέσεις εἰς βάρος τοῦ Ὀρθόδοξου Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ζητεῖ τὴν παρέμβασιν πάντων παρὰ τῆ Κυβερνήσει τῶν Τιτάνων, ὅπως παύσουν οἱ ὡς ἄνω διωγμοὶ καὶ καταστοῦν οὐδεσσιὰ τὰ

ἀνθρώπινα δικαιώματα, τὰ ὁποῖα προβλέπονται ἀπὸ τὰς διεθνεῖς συμβάσεις περὶ Βορείου Ἡπείρου, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν σχετικὴν παγκόσμιον διακήρυξιν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ἰδιαίτερος ποιεῖται ἔκκλησιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ ὅλα τὰ Κόμματα τῆς Πατριδος μας, ὅπως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἀπαιτήσουν ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῆς Ἀλβανίας τὴν ἀποκατάστασιν τῶν θρησκευτικῶν ἐλευθεριῶν ἐν τῇ ὡς ἄνω Χώρα.

Τέλος, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ πατρικῆς στοργῆς ἀπευθύνεται διὰ τοῦ παρόντος καὶ πρὸς τοὺς χειμαζομένους ἀδελφοὺς τῆς Βορείου Ἡπείρου καί, ἀφ' ἑνὸς μὲν προτρέπει αὐτοὺς ὅπως ἐμμεῖνον σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαβεβαιῶσιν ὅτι, οὐ μόνον προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ θὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν συμπαράστασιν τῆς μέχρι τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῶν θρησκευτικῶν ἐλευθεριῶν τῶν.

Ἦδη δέ, ἐρίζει ἀπὸ τοῦδε, ὡς ἡμέραν προσευχῆς ὑπὲρ τῶν δοκιμαζομένων Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν, τὴν Γ' Κυριακὴν τοῦ Νοεμβρίου, καθ' ἣν δέον ὅπως τελεσθῶν εἰς ἅπαντας τοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Χώρας πάνδημα Μνημόσυνα ὑπὲρ τῶν Βορειοηπειρωτῶν Μαρτύρων καὶ ἠρώων, παλαιωτέρων καὶ νεωτέρων.

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης

Ἑλλάδος

Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

Βυζαντινή τέχνη και Εύρώπη

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Προπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Γιὰ τὸ πόσο τεράστια ὑπῆρξε ἡ ἐπίδραση τῆς βυζαντινῆς τέχνης στὴ δημιουργία τῆς καλλιτεχνικῆς συνειδήσεως καὶ τῶν αἰσθητικῶν μορφῶν τῆς Δύσεως ὑπάρχουν ἀναρίθμητες ὁμολογίες καὶ διαπιστώσεις. Χαρακτηριστικὰ παραθέτομε μερικὲς ἀπ' αὐτές.

Ὁ Charles Diehl τονίζει χαρακτηριστικὰ, ὅτι «ἡ ἀναμφισβήτητη ὑπεροχὴ τῶν καλλιτεχνῶν, ποὺ προέρχονταν ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη, κατέστησαν αὐτοὺς ἐκπαιδευτὰς τῆς Ἰταλίας. Πρὸς τοὺς καλλιτέχνους αὐτοὺς ἀπευθύνονται ἡγεμόνες καὶ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἀπὸ τὶς βορειότερες ἕως τὶς μεσημβρινὲς ἐπαρχίες τῆς Ἰταλίας, ὡσὰν θέλουν νὰ λαμπρύνουν τὴν περίδο τους μὲ μιὰ ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση».¹

Ὡς τονίζει ὁ Rambaud, «οἱ καθυστερημένοι λαοὶ τῆς Δύσεως στρέφονταν πρὸς τὸ Βυζάντιο, ὅπως οἱ σύγχρονοι τοῦ Κικέρωνος πρὸς τὴν Ἀθήνα».²

Στὴ Ρωμανικὴ περίοδο ὑπῆρξαν στὴν Ἰταλία πολ-
λὲς ἐστῖες «ἐντονης δραστηριότητος τῶν Ἑλλήνων ζω-
γράφων καὶ τεχνικῶν», λέγει ὁ André Grabar, ὁ ὁποῖος προσθέτει: «Δὲν θὰ ἐκπλαγοῦμε, ἐπομένως, διαπιστώνοντας τὴν ἐξαιρετικὴ σπανιότητα ἰταλικῶν τοιχογραφιῶν, ποὺ νὰ μὴ μαρτυροῦν καμιὰ βυζαντινὴ ἐπίδραση. Θὰ βροῦμε τὴν ἐπίδραση αὐτὴ σχεδὸν παν-
τοῦ, ἀλλὰ ἐκδηλούμενη μὲ χίλιους διαφορετικοὺς τρό-
πους. Κάθε ἰταλὸς καλλιτέχνης τῆς περιόδου αὐτῆς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ περάσῃ ἀπ' τὴν ἰδική του βυ-
ζαντινὴ ἐμπειρία, καὶ ἀκόμη ἕως τὸν 13ο αἰῶνα ἡ προ-
σωπικότης του ἐκδηλωνόταν στὴ στάση, τὴν ὁποία ἔ-
παιρνε ἀπέναντι στὴ βυζαντινὴ παράδοση, καὶ στὸν
τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ξεπερνοῦσε τὸν πρόγονό του».³

1. Α. Α. Κύρου, Ἡ βυζαντινὴ τέχνη, «Ἐγκυκλ. Λε-
ξικόν» (ἔκδ. «Ἡλίου», τόμ. Ζ', σ. 952.

2. Ἀδ. Ἀδαμαντίου, Βυζάντιον, Μεγ. Ἑλλ.
Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμ. Ζ, στ. 892.

3. Παναγιώτη Κανελλόπουλου, Ἡ συμβολὴ
τοῦ Βυζαντίου στὴ διαμόρφωση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος,
περ. «Βοηθός», ἀρ. τ. 61, Μάιος - Ἰούνιος 1981, σελ. 2.

Χαρακτηριστικὸ ἐπίσης εἶναι, ὅτι, «στὴν Ἰσπανία οἱ καλλιτέχνες ἐξακολουθοῦν ἕως τὸν 13ον αἰῶνα νὰ χρησιμοποιοῦν βυζαντινὰ πρότυπα. Στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Γερμανία (εἰδικότερα τὴ δυτικὴ καὶ τὴ νότια), ἡ ρωμανικὴ φύση τῆς τέχνης εἶναι ἐπη-
ρεασμένη, συχνὰ πολὺ ἔντονα, ἀπ' τὸ βυζαντινὸ πνεῦ-
μα καὶ τὴ βυζαντινὴ τεχνικὴ... Ἀκόμη καὶ ἡ ζωγρα-
φικὴ τοῦ γυαλιοῦ, ποὺ κοσμεῖ τὰ παράθυρα ναῶν ρω-
μαϊκοῦ στυλ (π.χ. στὸ Augsburg), ἀνάγεται σὲ
μιὰ μακρὰ παράδοση ζωγραφικῆς ἐπεξεργασίας τοῦ
γυαλιοῦ στὸ Βυζάντιο».⁴

Κατὰ τὴ διαβεβαίωση τοῦ Ernst H. Gombrich,
«ἡ βυζαντινὴ τέχνη εἶναι ἐκείνη, ποὺ ἔδωσε τε-
λικὰ στὴν ἰταλικὴ τέχνη τὴ δύναμη νὰ σῆσῃ, ἕως
ὁρισμένο βαθμὸ, τὸ σύνορο, ποὺ χωρίζει τὴ γλυπτικὴ
ἀπὸ τὴ ζωγραφικὴ. Παρὰ τὴν αὐστηρότητά της ἡ βυ-
ζαντινὴ τέχνη εἶχε διατηρήσει κάτι ἀπὸ τὶς ἀνακαλύ-
ψεις τῶν ζωγράφων τῆς ἑλληνοιστικῆς ἐποχῆς, ὅταν ἡ
Δύση εἶχε χάσει σχεδὸν πλήρως τὴν ἀνάμνησή τους».⁵
Ἔτσι ἡ ἰταλικὴ ζωγραφικὴ, ἡ ὁποία κατὰ τὴ διαπί-
στωση τοῦ Lionello Venturi ἦταν «μιὰ ἐπαρ-
χία τῆς βυζαντινῆς τέχνης», μπόρεσε ν' ἀνοίξῃ τὸν
δρόμο στὴν Ἀναγέννηση.

Ἐπειτα εἶναι γνωστὲς οἱ ἐπιδράσεις τῆς ὀρθοδό-
ξου βυζαντινῆς τέχνης στὰ Βαλκάνια καὶ στὴ Ρωσία.
Ἄς θυμηθοῦμε λ.χ. τοὺς ζωγράφους Θεοφάνη τὸν
Ἕλληνα καὶ Ἀντρέι Ρουμπλιόφ.

Σήμερα ἡ Εὐρώπη καὶ ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος
κόσμος μὲ ἰδιαίτερο θαυμασμὸ δμιλοῦν γιὰ τὴν ὀρθό-
δοξὴ βυζαντινὴ τέχνη, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦταν περιφρο-
νημένη. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ στὴν ἀξιολόγηση τῆς βυζαν-
τινῆς τέχνης συνετελέσθη γιὰτὶ ἀπ' ἐνὸς σήμερα γνω-
ρίζομε ὅτι, ἐκτὸς ἀπ' τὸν καλλιτεχνικὸ νατουραλι-
σμὸ, εἶναι παραδεκτὲς καὶ καλλιτεχνικὲς μορφές, ὅπως
εἶναι ὁ ἐμπρεσιονισμὸς καὶ ὁ ἐξπρεσιονισμὸς, ποὺ
ξεφεύγουν ἀπ' τὰ πλαίσια τῆς τεχνικῆς τῆς πιστῆς
ἀντιγραφῆς τῆς πραγματικότητος, καὶ ἀπ' ἑτέρου ἔ-
χει πιά κατανοηθῆ, ὅτι γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἔκφραση
τῶν θρησκευτικῶν βιωμάτων πολὺ καταλληλότερη ἀπ'
τὴν αἰσθητικὴ κατηγορία τοῦ κλασσικῶς ὡραίου εἶναι
ἡ αἰσθητικὴ κατηγορία τοῦ «ὑπερόχου» ἢ «ὑψηλοῦ»,
ποὺ διασπᾷ κάθε φυσιοκρατικὸ «κομπορμισμὸ», καὶ
παρουσιάζει μεγαλειώδη ἐσωτερικὸ δυναμισμὸ.⁶

4. Αὐτόθι.

5. Ἐνθ' ἄνωτ.

6. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ
Πολιτισμὸς, Ἀθήνα, 1980, σελ. 15 - 16.

ΜΟΛΥΝΣΙΣ ΚΑΙ ΠΥΡΚΑ·Ι·ΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΥΝ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ*

Του Σεβ. Μητρ. Γυθείου και Οϊτύλου κ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

Πάντοτε ένας καλός Ναός έντυ-
πωσιάζει τούς ανθρώπους. Μία Έκ-
κλησία, που διακρίνεται δια την
άρχιτεκτονική της, τόν ρυθμόν
της, την άγιογραφίαν της και την
έντός και έκτός του κτιρίου της
τάξιν, κοσμιότητα και εύπρεπειαν
γίνεται πόλος έλξεως πιστών και
άπιστων. Προσελκύει τὰ περίεργα
βλέμματα τών θερησκευτικώς άδια-
φόρων και την εύλαβή προσοχήν
τών πιστών Χριστιανών. Όταν μά-
λιστα έντός αυτής ψάλλουν καλλι-
φωνοι και εύσεβεις ψάλται και ιε-
ρουργούν εύλαβείς, μορφωμένοι και
ιεροπρεπείς Έρεεις, τότε ο Ναός
αυτός γίνεται λιμάνι ψυχικής γα-
λήνης. Τόπος εύλαβοῦς προσκυνή-
ματος, δια πολλές ψυχάς.

Τοιούτους Ναούς έχει πολλούς ή
χώρα μας. Είς τὰς ημέρας μας μά-
λιστα επισύρουν τὸ ένδιαφέρον
πολλών ανθρώπων.

Έκτός τών χειροποιήτων αυτών
άξιολόγων Ναών ύπάρχει ένας άλ-
λος Θεόκτιστος Ναός. Είναι πολύ
άρχαιος. Ο παλαιότερος παντός
άνθρωπίνου κτίσματος. Είναι παμ-
μέγιστος και ώραιότατος. Ο Ναός
ούτος είναι ή Γῆ μας. Φέρει τὰ
γνωρίσματα τών Έκκλησιών, που
κτίζουν και εύπρεπίζουν οί άνθρω-
ποι. Έχει ένα θαυμάσιον τροῦλλον,
με ένα δεσπόζοντα επ' αυτού Παν-
τοκράτορα. Τροῦλλος είναι ο ούρά-
νιος θόλος και Παντοκράτωρ ο
Ήλιος. Τὸ δάπεδόν του είναι στρω-
μένον με πολύχρωμον χαλί, που άλ-
λάζει χρώματα κατ' εποχάς. Έχει
στύλους πέτρινους, που στηρίζουν
τόν θόλον του, τὰς κορυφὰς τών
όρέων. Δια μανουάλια έχει τὰ ύ-
ψηλοκορμα κυπαρίσσια, έλατα και
πεύκα, με κεριά τὰ κουνουνάρια
τους. Καθημερινή και όλονύκτιος
χορωδία ψάλλει ύμνους εις τὸν Δη-
μιουργόν Θεόν. Τὴν χορωδίαν τὴν

άποτελοῦν τὰ πουλιὰ και τὰ ζῶα
εις τὴν έξοχήν. Και ο πιστός χρι-
στιανός ψάλλει και αυτός «ὡς έμε-
γαλύνθη τὰ έργα Σου, Κύριε, πάν-
τα έν σοφία έποίησας» και «ούρα-
νοι διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποιή-
σιν δὲ τών χειρῶν αὐτοῦ αναγγέ-
λει τὸ στερέωμα».

Ο ώραιότατος αυτός Ναός έχει
έχθρους, που τὸν μολύνουν και τοῦ
προκαλοῦν πολλές καταστροφὰς.
Έχθροί του δυστυχῶς έχουν γίνει
ώρισμένοι εκ τών ανθρώπων. Είς
τὰς ημέρας μας έχουν γίνει πολλοί
οί έχθροί αὐτοῦ. Οί ειδικοί κρού-
ουν συνεχῶς τὸν κώδωνα τοῦ κιν-
δύνου, δια τὸν άνθρωπον, από τὴν
μόλυνσιν τοῦ περιβάλλοντος. Τὰς
δυσμενεῖς δὲ συνθήκας εκ τῆς μο-
λύνσεως τῆς φύσεως άρχισε νὰ τὰς
γεύεται ο σύγχρονος άνθρωπος. Ὡς
μία καπνισμένη χωριάτικη κουζίνα
τῆς παλαιᾶς εποχῆς έφανίζονται
σήμερα οί μεγαλόπολεις από τὰ
καυσάερια. Τόσον δὲ βρώμικη εἶ-
ναι ή θάλασσα, εις ώρισμένα μέρη,
ώστε νὰ φοφοῦν τὰ ψάρια που ζοῦν
εις αὐτὴν και αὐτοί ακόμη οί γλά-
ροι και άλλα θαλασσοπούλια, που
κολυμβοῦν εις αὐτὴν.

Οχι μόνον μολύνει και λερώνει
ὁ σημερινός άνθρωπος τὴν φύσιν
άλλα και άπογυμνώνει τὴν φιλόξε-
νον δι' αὐτὸν γῆν από τὸ ώραιον
ένδυμά της. Καίει τὰ δάση δια νὰ
δημιουργήσῃ οικόπεδα και πλουτίσῃ
δι' αὐτῶν. Γίνεται έτσι καταστρο-
φὲς τοῦ ίδιου τοῦ έαυτοῦ του, τών
συνανθρώπων του και τών παιδιῶν
που έρχονται μετὰ απ' αὐτόν. Κά-
θε χρόνον θερνοῦμεν τὸν θάνατον
και τὴν δια τῆς φωτιᾶς άπόλειαν
πολλῶν δασῶν τῆς χώρας μας. Μα-
ζι δὲ με αὐτὰ χάνεται και Ἑλλη-
νικὸν έδαφος. Τόνοι χώματος λό-
γῳ τών κατολισθήσεων και τών
διαβρώσεων τοῦ έδαφους, φεύγουν
με τὶς βροχές, ανεπιστρεπτί, δια
τὴν θάλασσαν. Ο λαός λέγει: «κα-
λίζοντας ή κόττα βγάζει μόνη της
τὰ μάτια της». Τὸ ίδιον συμβαίνει
και με τὸν άνθρωπον που εἴτε εκ
άπροσεξίας, εἴτε σκοπίμως και ι-

διοτελῶς μολύνει τὴν φύσιν ή καιεί
τὰ δάση. Ένας νέος Σαμφών ανα-
δεικνύεται και παρουσιάζεται ο άν-
θρωπος αυτός. Με τὶς ένεργειές
του αὐτὲς λέγει τὸ τοῦ Σαμφών:
«άποθανέτω ή ψυχὴ μου, μετὰ τών
ὁμοεθνῶν μου» και όχι «μετὰ τών
άλλοφύλων», που ειπεν ο Σαμφών.
Τί πταῖουν ὅμως οί άλλοι άνθρω-
ποι νὰ τιμωροῦνται εκ αίτίας του;
Τί πταῖουν τὰ άθῶα παιδιά; Οί
γενεές που έρχονται;

Αύστηρότατα πρέπει νὰ τιμω-
ροῦνται οί πονηροί και κακοί αὐ-
τοί άνθρωποι. Νὰ επιβάλλονται εις
αὐτοῦς οί ποινές με τὶς ὁποῖες τι-
μωροῦνται οί προδοταί και οί κα-
τάσκοποι τῆς Πατρίδος. Ὡς τόσον
ὅμως ήμεῖς, αγαπητοί μου, ας προ-
σέχωμεν νὰ μη μολύνωμεν τὸ περι-
βάλλον και νὰ προσφύλασσωμεν τὰ
ὀλίγα δάση τῆς Πατρίδος μας, που
έχουν άπομεινεί (20 ο)ο τῆς άγό-
νου και άκαλλιεργήτου γῆς τῆς χῶ-
ρας μας σκεπάζεται από θάμνους
κυρίως και από έλάχιστα δάση),
από τὸν μέγαν και θανατηφόρον
έχθρόν τους, τὴν φωτιάν. Ἐς προ-
σέχωμε τὰ δάση σὰν τὰ σπίτια
μας και καλύτερα, επ' ὅσον ή ζωή
μας, ή υγεία μας, ή εύεξία μας, αἱ
καλαί και καθαραί συνθήκαι και τὸ
κλίμα και ή έφορία τῆς γῆς έξαρ-
τῶνται, κατὰ μέγα μέρος, από τὰ
πολλὰ και τὰ ωραῖα δάση.

Η συνεχιζόμενη μόλυνσις τοῦ
περιβάλλοντος και ή καταστροφή
τῶν δασῶν από φωτιές, αν δὲν
σταματήσῃ με τὴν κατανόσιν ὅλων
τῶν ανθρώπων και τὴν επαγρύπνη-
σιν τῶν καλῶν πολιτῶν, που είναι
μάλιστα πολλοί, κατὰ τῶν ὀλίγων
κακῶν και έξολοθρευτῶν, φοβοῦμαι
μήπως εκπληρωθῇ εις τὰς ημέρας
μας ή παρατήρησις τοῦ Ἄποστόλου
Παύλου «εἰ τις τὸν ναόν τοῦ Θεοῦ
φθείρῃ, φθερεῖ τούτον ο Θεός».
Ἡμεῖς πάντες ας σταθῶμεν άγρυ-
πνοί φύλακες τοῦ θεοκτίστου αὐ-
τοῦ Ναοῦ, που είναι ή Γῆ μας και
ή άτμόσφαιρα που περιβάλλει αὐ-
τὴν.

* Έγκύκλιος άναγνωσθεῖσα εις
τοὺς ι. Ναοὺς τῆς Μητροπόλεως
Γυθείου και Οϊτύλου, τὴν 22
και 29 Ἰουνίου 1980.

Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ (†)

Του Σεβ. Μητροπ. Γρεβενών κ. ΣΕΡΓΙΟΥ

«Όπου τὸ Ράσο φονευθῆ, τὴ
(μαύρη γῆ ματώνει,
καὶ καὶ πελώριος πλάτανος τῆς
(λευτεριάς φυτρώνει.
"Ετσι κι ἐδῶ ξεφύτρωσε ἀπ' τὸ
(δικό σου αἷμα
καὶ πάψανε τὰ Γρεβενὰ νὰ ζοῦν
(κάτ' ἀπὸ πέλμα».
(Διον. Μουστογιαννης)

Εἰς τὸ πάνθεον τῶν ἐθνικῶν ἡ-
μῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς
Ἐκκλησίας, ἀνήκει ὁ ἀειμνηστος
Μητροπολίτης Γρεβενῶν Αἰμιλια-
νός.

Εὐλογητὸν δὲ εἰς τοὺς αἰῶνας
καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ τῶν πατέρων ἡμῶν, διότι αὐ-
τὸς στεφανοῖ καὶ τοὺς νέους καὶ
τοὺς παλαιούς μαρτυρας καὶ ὅλους
τοὺς καλοὺς ἀγωνιστάς. Αὐτὸς
στρατηγεῖ καὶ ἡμεῖς πάντες ἀκο-
λουθοῦμεν. Ἀείποτε κλυδωνίζεται
τὸ σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ
πάντοτε ὑπομένον, διαπλέει ἐν μέ-
σω τῶν βιαιῶν τῆς δυσθερίας
πνευμάτων καὶ τοῦ χαλεποῦ κλύ-
δωνος δέχεται τὰς λυσσώδεις ἐπι-
δρομάς, ἐνῶ πάντοτε ἐκ τῶν σπλάγ-
χων αὐτοῦ ἐκπηγάζουν οἱ γεν-
ναῖοι, οἱ τιμηταὶ τῆς ἐλευθερίας
καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς ἐθνικῆς ἡ-
μῶν ἀνεξαρτησίας.

Εἶναι παρατηρημένον καὶ διδά-
σκει ἡ φύσις, ὅτι δασάκις συνθλών-
ται καὶ θραύονται κλήματα, εὐθὺς
ἀναθάλλουν νέα τοιαῦτα, κατὰ πα-
ρόμοιον ἀναλογίαν, ἐν τῷ ἀμπελῶνι
τοῦ Κυρίου, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ
Χριστοῦ, οὐδέποτε θά ἐκλείψουν οἱ
γενναῖοι αὐτῆς πρόμαχοι καὶ ἀ-
μύνητορες, οὗς ὁ Κύριος ἐκραταίω-
σεν ἐαυτῷ καὶ οὗς ἔδωκεν ὡς ρου-
φαῖαν δίστομον, τοῦ ἐκδικῆσαι τὴν
ὑβρίν τοῦ Παναγίου αὐτῶ ὀνόμα-
τος, ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν.

Ὅτι ἀκριβῶς καὶ ὁ μαρτυρικὸς
θάνατος τοῦ Ἐθνομάρτυρος Αἰμι-
λιανοῦ, τοῦ ὁποίου ἐφέτος ἐτελέ-
σθη τὸ ἑβδομηκοστὸν ἀπὸ τῆς σφα-
γῆς του μνημόσυνον, προσέθηκεν ἕ-
να ἀκόμη κρίκον, εἰς τοὺς συνά-
πτοντας καὶ συσφίγγοντας Ἐκκλη-
σίαν καὶ Ἔθνος, ἀρρήκτους δεσμούς.

Δικαίως, λοιπόν, ἡ μνήμη του
παραμένει καὶ θά διαιωνίζεται ἐ-
σασί, ἐν τῷ κέντρῳ τῆς καρδίας ἐ-
νὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν, καὶ ἐν τῇ
διανοίᾳ τῶν πανελλήνων, ὡς παρά-
δειγμα μὲν αὐταπαρνησίας καὶ αὐ-
τοθυσίας, τοῖς ἐπιτετραμμένοις τὴν
διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας, γεν-
ναϊότητος δὲ καὶ ἐγκαρτερήσεως,
ἐν τοῖς δεινοῖς τοῦ βίου συμφο-
ραῖς, τοῖς μικροφυχοῖσι.

Ὁ Ἕλληνισμὸς μετὰ τὴν ἄλωσιν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδημι-
ούργησε μίαν νέαν Ἱστορίαν. Ἱ-
στορίαν κάτω ἀπὸ τὰ δεσμὰ καὶ τὸ

πέλμα τοῦ κατακτητοῦ. Ἱστορίαν κα-
τάγραφη καὶ ἱστορημένη μὲ πλῆθος
θυσιῶν καὶ ποταμοὺς αἱμάτων. Φαί-
νεται πῶς ὁ ὑπόδουλος λαὸς πρὸς
στιγμὴν ἔμενεν ἀκαθοδήγητος, ἀλλὰ
εἰς τὰς συνειδήσεις του οἱ ἄρχοντες
αὐτοῦ εἰκονίζοντο εἰς τὸν «Μαρμα-
ρωμένον Βασιλιά». Καίτοι ταπεινω-
μένος καὶ τυραννημένος ἀναλαμβάνει
καὶ συγκεντρώνεται εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν προσ-
βλέπει, ὡς εἰς μητέρα φιλόστοργον
καὶ ἐνισχύουσα τοὺς πάντας, καὶ
τ' ἀποτελεσμα αὐτῆς τῆς γνώσεώς
του, εἶναι τὸ ὅτι κατορθώνει νὰ
αὐτοσυντηρηθῆ καὶ νὰ ἐπιζήσῃ.

Μολοντί καθημερινῶς, ἅπας ὁ
πληθυσμὸς ὑφίσταται ἀπειραριθ-
μους ταλαιπωρίας καὶ ταπεινώσεις
καὶ ἐπὶ πέντε αἰῶνας καταδικάζε-
ται νὰ φέρῃ τὸ ἐθνικὸν τῆς συμ-
φορᾶς τοῦ πένθος, καὶ δὲν τοῦ ἐπι-
τρέπεται οὔτε νὰ ὀμιλῆ δυνατὰ, οὔ-
τε νὰ ἰδρῆ σχολεῖα, οὔτε ὄχι νὰ
ἀνεγείρῃ Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ οὔτε
κἂν ἄνευ φριμανίου νὰ ἐπισκευάσῃ
αὐτάς, καὶ ἐνῶ τοῦ ἐπιβάλλεται,
καὶ αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία του καὶ ἡ ὑ-
πόδυσις του, νὰ εἶναι διάφορος τοῦ
κατακτητοῦ καὶ ἡ κατοικία αὐτοῦ,
τοῦ Ἑλληνοσ ὑποδούλου, νὰ εἶναι
μακρὰν τῆς Τουρκικῆς συνοικίας,
αὐτὸς κατορθώνει, θεῖα δύναμι, ὅ-
χι μόνον νὰ ἐπιζήσῃ διατηρήσας ἐν
μέσῳ μυρίων ἀπεριγράπτων δυσχε-
ρειῶν καὶ τῶν Ἐθνοτήτᾳ του καὶ
τὴν ὄλην συνοχὴν του, ἀλλὰ καὶ
μετὰ τὴν μεγάλην του ἐθνικὴν τρα-
γωδίαν νὰ μεγαλοουργήσῃ ἐλεύθερος,
διότι ὅπου ἡρωϊκοὶ καὶ μαρτυρικοὶ
θάνατοι, πρὸς χάριν τῆς γλυκυτά-
της Πατρίδος καὶ τῆς πίστεως, ἐ-
κεῖ θλασθάνει καὶ γιγαντοῦται ἐκ
τοῦ θανάτου ἡ ἐλευθερία, ἡ ὁποία
μετουσιώνεται εἰς δόξαν καὶ κτί-
νον δάφνης.

Ἄμπελος ἐκκληματοῦσα καὶ ὁ Αἰ-
μιλιανὸς διὰ τὰ Γρεβενὰ, ἀγωνίζε-
ται, τρέχει, θυσιάζεται, προκειμέ-
νου, διὰ τῆς δλοκαρδίου προσφο-
ρᾶς του, νὰ διατηρήσῃ ὑψηλὸν καὶ
ἀκαμίον τὸ φρόνημα τοῦ ταλαιπω-
ρημένου λαοῦ, τῆς ἀκραίας ταύτης
Μακεδονικῆς Γῆς.

Ἀναλίσκεται διὰ τὴν νεότητα καὶ
τῇ ἀδείᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωα-
κείμ τοῦ Γ' καὶ κατόπιν ἐκδόσεως
τοῦ νενομισμένου αὐτοκρατορικοῦ
φριμανίου, προβαίνει εἰς τὴν ἰδρυ-
σιν Ἀρρεναγωγείου καὶ Παρθενα-
γωγείου κατὰ τὴν συνοικίαν «Κούρ-
βουλο» ἐν Γρεβενοῖς, ὡς πληροφο-
ροῦμεθα περὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀπὸ
30ῆς Δεκεμβρίου 1910 Πατριαρχι-
κοῦ Γράμματος πρὸς τὸν Ἐθνομάρ-
τυρα, εἰς τὸ ὁποῖον σημειοῦται ὅτι:
«ἐξεδόθη ἑναγχος τὸ τακτικὸν ὑ-
πουργικὸν Ἰστιλάμιον, ὅπερ καὶ

διαβιβάζομεν ἐγκλείστως ὧδε τῇ
Ἱερότητι αὐτῆς, διὰ τὰ περαιτέ-
ρω...». Ἀνεγείρει Ἐκκλησίας, ὡς
ἐμφαίνεται εἰς τὸ ἀπὸ κζ' Ἰανουα-
ρίου τοῦ 1911 Πατριαρχικὸν πρὸς
αὐτὸν ἀποσταλὲν Γράμμα, πάλιν τοῦ
Ἰωακείμ τοῦ Γ' ἔνθα ἀναγινώσκο-
μεν: «... γενομένων τῶν προσηκου-
σῶν ἐνεργειῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς
σχετικῆς αἰτήσεως τῆς Ἱερότητος
αὐτῆς, πρὸς ἐκδοσιν τοῦ νενομισμέ-
νου αὐτοκρατορικοῦ φριμανίου, διὰ
τὴν ἀνεγερσιν Ἱεράς Ἐκκλησίας
ἐν τῷ χωρίῳ Σνιχόβω τῆς Ἐπαρ-
χίας αὐτῆς, ἐξεδόθη ἑναγχος τὸ τα-
κτικὸν ὑπουργικὸν Ἰστιλάμιον ὅ-
περ καὶ ἀποστέλλεται ἐγκλείστον,
ἐν τῇ παρουσίᾳ, τῇ Ἱερότητι αὐ-
τῆς...».

Καὶ ἐνῶ ἡ ἄμπελος καρποφορεῖ
τὸν γλυκὺ καρπὸν, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ
τοῦ Θεοῦ, διὰ τηλεγραφημάτων
τοῦ ὁ Αἰμιλιανὸς πληροφορεῖ τὸν σε-
πτὸν Πατριάρχην ὅτι: «δύο ἰσπεῖς
μετὰ χωροφυλάκων ἀπαγαγόντες
τὴν Ἱερότητα ἡμῶν ἐκ τῶν χωρίων
εἰς Γρεβενὰ, ἀπηγόρευσαν ἐξακο-
λουθῆσιν περιοδεῖας». Καὶ ἔρχεται
μετὰ ἀπὸ τὴν διαξίν, τὸ ψεύδος
τῶν ἀρχῶν καὶ ἡ συκοφαντία. Καὶ
ὡς γράφει ὁ Καπουκεχαγιάς τῶν
Πατριαρχείων Α. Οἰκιάδης: «ἡ πα-
ρεμπόδισις τῆς περιοδεῖας ἐγένετο
ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐνταῦθα ἀρχῶν...»,
καὶ πάντα ταῦτα διατί: διότι ὡς
ἐπιβεβαιῶν ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιο-
σύνης καὶ τῶν Ἐθνεγεμάτων Νε-
τζμεδίν: «γενομένης ἀνταποκρίσεως,
ἐλήφθη ταχρηάτιον ἀπαντητικὸν
τῆς Νομαρχίας Μοναστηρίου δια-
λαμβάνον ὅτι, γνωσθέντος ἐκ θε-
τικῆς πηγῆς, ὅτι ὁ ρηθεῖς Μητρο-
πολίτης προέβη εἰς ἀρρεπείας εἰση-
γήσεις, ὅπως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ μὴ
παραδώσῃ τὰ ὄπλα αὐτῶν, μετη-
νέχθη οὗτος πρὸ τινος εἰς Γρεβενὰ,
ἀλλὰ κατὰ τὴν παροῦσαν περιστα-
σιν (δηλ. σήμερον) δὲν ἐμποδίζε-
ται ἀπὸ τοῦ νὰ περιοδεῖ, τῇ 25ῃ
Ἰανουαρίου 326)1911, ὁ ὑπουργὸς
Νετζμεδίν». Εὐκαίρως ἀκαίρως συ-
νεχίζονται οἱ διωγμοὶ καὶ ἡ παρεμ-
πόδισις τοῦ Ἐθνεγέτου Αἰμιλια-
νοῦ ἕως τῆς 1ης Ὀκτωβρίου, ὅπου
δολίως μετὰ τῶν συντρόφων του
κατακρεουργεῖται καὶ δολοφονεῖται
ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ ὑπεράτου
χρέους του ὡς Ἐπισκόπου ὑπὲρ
τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἰδοῦ, λοιπόν, ἐνώπιον τῶν σαρ-
κικῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ τοῦ
συνόλου τῆς πνευματικῆς συγκρο-
τήσεως ἐνὸς ἐκάστου, ὁ σήμερον
τιμώμενος μάρτυς, τίμιος Ἱεράρ-
χης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ,
καὶ τῆς ἐλευθερίας
ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ τῶν Γρε-

Σ. νέχεια στή σελ. 222

Ο ΙΕΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ*

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

B'

Ἡ ὀδυνηρή του προσπάθεια ἐπιδραθεύθηκε. Μὴ συν-
εἶδηση αὐτοδασανζόμενη ἐλευθερώθηκε στὴν κατάλληλη
στιγμὴ ἀπὸ τὸ ἡμίφως ὅπου παράδερνε.

Γιὰ τὴ Μόνικα, τὸ γεγονός ἐκεῖνο στάθηκε πηγὴ ἀρ-
ρητης χαρᾶς. Θυμήθηκε τί τῆς εἶχε πεῖ ὁ ἐπίσκοπος,
ποῦ πρόστρεξε στὰ φῶτα του ὅταν ὁ Αὐγουστίνος εἶχε
πιασθεῖ στὴ σαγήνη τῶν Μανιχαίων: «Vade a me. Ita
vivas. Fieri enim non potest, ut filius istarum
lacrymarum pereat» ("Ἀφῆσέ με καὶ πήγαίνα. Ζήσε
ἔτσι. Γιατί εἶναι ἀδύνατο νὰ χαθεῖ ὁ γιός τῶν δακρῶν).
Αἰσθάνθηκε ὄντως ὅτι εἶχε τώρα ξαναγεννηθεῖ, μὲ τὰ
δάκρυά της, τὸν Αὐγουστίνου.

Ἐκεῖνος, ἔχοντας τότε τὴν εὐκαιρία τῶν φθινοπω-
ρινῶν διακοπῶν, ἀποσύρθηκε μὲ τὴ μητέρα του, τὸν
Ἄδεοδάτο (μὲ τὴ μητέρα τοῦ ὁποῦ εἶχε χωρίσει) καὶ
μερικὸς ἀπὸ τοὺς φίλους του σὲ ἔπκυλη, ποῦ τοῦ παρα-
χώρησε ἕνα ἀπ' αὐτοὺς, ὁ Βερεκοῦνδος, στὸ Cassi-
ciacum (σημερινὸ Cassago τῆς Brianza). Ἐ-
κεῖ, ἄρχισε νὰ προστοιμάζεται: γιὰ τὴν εἴσοδό του στοὺς
κόλπους τῆς χριστιανωσύνης, δηλαδὴ γιὰ τὸ βάπτισμα.
Προσευχόταν, μελετοῦσε τὴ Βίβλο καὶ διάφορες χριστιανι-
κὲς καὶ φιλοσοφικὲς συγγραφές, χωρὶς νὰ παραλείπει
καὶ τίς πνευματικὲς συνομιλίες. Κατὰ τὸ ἴδιο διάστημα,
ἔγραψε μερικὸς ἀπὸ τοὺς Διαλόγους του.

Μετὰ τὴ λήξη τῶν διακοπῶν, παραιτήθηκε ἀπὸ τὸ
ἐπάγγελμα του—τοῦ «πωλητῆ λόγων» ὅπως τὸ ὀνό-
μαζε—, ἀποφασισμένος ν' ἀφοσιωθεῖ ὀλοκληρωτικὰ στὴ
θηρησκεία.

Βαπτίσθηκε τὴ νύχτα τοῦ Πάσχα (25 Ἀπριλίου)
τοῦ 387 ἀπὸ τὸν Ἀμβρόσιο στὸ Μεδιόλανο, μὲ τὸν Ἄ-
δεοδάτο καὶ τὸν ἐπιστήθιο φίλο του Ἀλύπιο καὶ εὐθὺς
ὕστερα ἐτοιμάσθηκε νὰ γυρίσει στὴν Ἀφρική.

Ἀλλὰ καθὼς περίμενε πλοῖο, ἡ μητέρα του πέθανε
στὴν Ὀστια. Τὸ γεγονός αὐτὸ τὸν ἔκανε ν' ἀναβάλλει τὸ
ταξίδι. Ἐμείνε ἕνα περίπου χρόνον στὴ Ρώμη. Ἡ πατρί-
δα του τὸν ξανάδε τὸ φθινόπωρον τοῦ 388.

Ἐγκαταστάθηκε στὴ γενέτειρα, τὴν Ταγάστη καὶ
συνέπηξε, μὲ μερικὸς φίλους, κοινόδιο σὲ κάποιον ἀγρό-
κτημα, ὅπου ὅλοι ζούσαν ὡς μοναχοί. Ἀλλὰ ὁ βίος του
μέσα σ' ἐκείνη τὴ μακάρια—γιὰ τὸ χριστιανὸ καὶ τὸ

διανοούμενο— μοναξιά δὲν διήρκεσε πολὺ. Ἡ φήμη τῶν
ἀρετῶν καὶ τῆς σοφίας του εἶχε διαδοθεῖ σὲ μεγάλη ἀ-
κτίνα. Καὶ ὅταν κάποτε πῆγε στὴν πόλη Ἰππώνα, ὁ
ἐκεῖ χριστιανικὸς λαὸς τὸν κράτησε διὰ τῆς βίας. Χει-
ροτονήθηκε πρεσβύτερος ἀπὸ τὸν ὑπέργηρον ἐπίσκοπο
τῆς πόλης Βαλέριο (391), ποῦ τοῦ ἀνέθεσε ἰδίως τὸ κή-
ρυγμα. Τὸ 396, χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος καί, ὕστερα
ἀπὸ λίγο, διαδέχθηκε στὸ θρόνον τοῦ Ἰππώνα τὸ Βαλέριο,
ὡς ἔκλεισε τὰ μάτια.

Σὰν ποιμενάρχης τῆς ἀφρικανικῆς ἐκείνης πολίχνης,
ὁ Αὐγουστίνος ἀνέπτυξε ζωηρὴ πνευματικὴ δράση, ὅπου
περιλαμβάνεται καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς συγγρα-
φικῆς του παραγωγῆς.

Ἡ ἐπισκοπικὴ κατοικία ἦταν ἕνα εἶδος κοινόδιου,
ὅπου ἀνήκαν οἱ κληρικοί του καὶ ὅσοι προαλείφονταν γιὰ
τὸν κλῆρον. Γρήγορα αὐτὴ ἡ πνευματικὴ ἐστία ἀπέδῃ
ὀρμητήριο ἀκοίμητης δράσης, μὲ λόγους, περιοδεῖες, ποι-
κίλες μέριμνες, πρὸς στήριξη τῶν πιστῶν, ἀνταπόκριση
στὶς λογῆς - λογῆς ἀνάγκες τους, ἀκόμα δὲ καὶ κατα-
πολέμηση τῶν αἵρέσεων καὶ τῶν σχισμάτων.

Συγκεκριμένα, ὁ Αὐγουστίνος ἀγωνίσθηκε κατὰ τῶν
Μανιχαίων, ποῦ καὶ ὁ ἴδιος εἶχε γίνει θύμα τους ὅταν
ἦταν νέος. Κατὰ τῶν Δονατιστῶν,⁶ ποῦ διέθεταν πολὺ-
πληθὴ καὶ οἰκονομικὰ ἀνθηρότατη ἱεραρχία σὲ ὅλη τὴ
χριστιανικὴ Ἀφρική. Κατὰ τοῦ Πελαγיאτισμοῦ καὶ τοῦ
Ἡμιπελαγיאτισμοῦ.⁷ Κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ.⁸ Τέλος καὶ
κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, ποῦ ἀνέκαθεν παρέμενε ὁ ἐξω-
τερικὸς κίνδυνος γιὰ τοὺς χριστιανούς.

(Συνεχίζεται.)

6. Σχισματικοί, ὁπαδοὶ τοῦ Δονάτου († 355), ποῦ εἶχε
διατελέσει ἐπίσκοπος στὴ Β. Ἀφρική.

7. Ὁ Πελαγיאτισμὸς ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸ μοναχὸ Πελάγιο,
ποῦ ἔδρασε στὴ Ρώμη καὶ τὴν Ἀφρική τὸν καιρὸ τοῦ Αὐγου-
στίνου. Κατὰ τὴ διδασκαλία του, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ σωθεῖ
μὲ τίς δικῆς του δυνάμεις, ἀπλὰ βοηθούμενος ἀπὸ τὴ θεῖα
χάρη.

Ὁ Ἡμιπελαγיאτισμὸς, μὲ ματριπαθὴς ἀποψη, εἶχε τὴν
ἀρχὴ του στὸν Ἰωάννη Κασσιανό, ἡγούμενον μονῆς σιμὰ στὴ
Μασσαλία († 435) καὶ τὸ Βικέντιο ἀπὸ τὸ Λειρίνο († 450).
Δίδαξε ὅτι ἡ λύτρωση εἶναι καρπὸς συνεργίας θείας χάριτος
καὶ ἀνθρώπινης βούλησης καὶ ὅτι ἡ τελευταία ἔχει μεγαλύ-
τερη δύναμη.

8. Ἡ πιὸ δυναμικὴ αἵρεση κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀρ-
χειότητα. Ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸ λόγιον Ἀλεξάνδρινὸ ἱερέα Ἀρειο.
Κύρια ἰδέα της, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεός, ἀλλὰ κτίσμα
τοῦ Θεοῦ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 198 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

Ἡ δράση τῶν στὸν πόλεμο

Ὁ ἱερέας Χρῆστος Γ. Θεοχάρης, στὴ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία.

Παράλληλα πρὸς τοὺς Στρατιωτικοὺς Ἱερεῖς, οἱ ἄπλοοι κληρικοί σὲ δλόκληρη τὴν Ἑλλάδα ἀνέπτυσαν σπουδαῖο ἐθνικοκοινωνικὸ ἔργο, παίροντας συχνὰ ἀξιόλογες πρωτοβουλίες. Ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τῆς Ἑλλάδας, οἱ ἱερεῖς δὲν περιορίζονται στὴν προσευχή, τὴς ἀκολουθίας, τὴν κοινωνικὴ πρόνοια. Μὲ φλογερὰ κηρύγματα ξεσηκώνουν τὸν λαό, τονίζουν τὴν πίστη καὶ τὴ φιλοπατρία του. Ὑπερβαίνουν τὸ γράμμα τῶν ἐγκυκλίων τῶν ποιμεναρχῶν τους. Ἀναλίσκονται γιὰ τὴν ἐθνικὴ ὑπόθεση. Στὴ Ράμια τῆς Ἄρτας ἐφημέριος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς εἶναι ὁ Ἱερέας Χρῆστος Γ. Θεοχάρης, ἀπόφοιτος τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἄρτης. Εἶχε πολεμήσει μὲ γενναϊότητα ὡς λοχίας - ἐπιλοχίας, στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ αἰσθανόταν καὶ πάλι τὴν ἐλληνικὴ καρδιά του νὰ χτυπά δυνατὰ. Συμπαρίσταται στὰ γυναῖκόπαιδα, ποὺ μένουν ἀπροστάτευτα, μετὰ τὴ στράτευση τῶν ἀνδρῶν τοῦ χωριοῦ. Κατευοδώνει καὶ ἐνισχύει τοὺς στρατευομένους μὲ φλογεροὺς λόγους δίνοντάς τους καὶ στρατιωτικὲς συμβουλές ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του ἐμπειρία στὴ Μικρὰ Ἀσία:

«Προσφιλεῖς Ὑπαξιωματικοὶ καὶ Στρατιῶται,

Πατὴρ καὶ μητὴρ καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τερνότερον, σεμνότερον καὶ ἀγιώτερόν ἐστιν ἡ Πατρίς.

Σεῖς εἶσθε ἀγαπητοὶ μου φίλοι οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν ἱερῶν μας. Πρὸς Σᾶς ἀτενίζει μὲ ὑπερήφανον βλέμμα ἡ

φιλιτὴ μας Πατρίς ἡ ὥραία μας Ἑλλάς, ἀπὸ Σᾶς ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ τῶν συζύγων Σας, τῶν τέκνων, τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν Σας, καὶ παντὸς ὅ,τι κατέχεται ἐν τῇ προσφιλεῖ ἡμῶν Πατρίδι ὑφ' Ὑμῶν εἴτε ἐκ τῶν προσφιλῶν Σας οἰκείων.

Δὲν εἶναι λόγια ἀφηρημένων ἐνοιῶν. Εἶναι λόγια σοφὰ ἐξηγημένα ἀπὸ ἄνδρας φιλοσόφους οἵτινες ἐγαλοῦχσαν γενεὰς γενεῶν καὶ μετέδωσαν ταῦτα εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν οἵτινες ἦσαν οἱ ἐκτελεσταὶ τῶν καὶ ἐδημιούργησαν Πατρίδα ἐλευθέραν καὶ μεγάλην.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ Πατρίς μας παρηνώχληθη, ἠπειλήθη καὶ ἄλλοτε, ἐπροκλήθη καὶ ἄλλοτε, ἀλλ' ὅλοι ὅσοι τὴν παρηνώχλησαν ἐδοκίμασαν βαρεῖαν τὴν πυγμὴν τῆς καὶ ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ ὀρητήρια τόσον πρὸ Χριστοῦ ὅσον καὶ μετὰ Χριστόν.

Πρὸ Χριστοῦ ὁ Ξέρξης μὲ τὸν Μαρδόνιον... μεταχειρισθέντες πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον κατὰ τῆς Πατρίδος μας ἐλθόντες μὲ πᾶμπολα στρατεύματα ἔφυγαν κατασυντετριμμένοι διότι τὴν Ἑλλάδα τὴν ὑπερήσπιζαν Ἑλληνες.

Εἶχεν ἡ Πατρίς μας τότε τὸν Λεωνίδα τὸν Σπαρτιάτη, καὶ πολλοὺς ἄλλους οἵτινες ἔγραψαν τὴν λαμπρὰν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, καὶ τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο Ὁ ξεῖν ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι.

Ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Νεωτέρων χρόνων.

Τὸ πατὴρ καὶ μητὴρ καὶ τῶν ἄλλων προγόνων δὲν ἐχάθηκε ἤτο μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ἐγένετο ἡ φιλικὴ ἐταιρεία καὶ ἐγένετο ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821 καὶ τὸ ποίημα ποὺ γράφει σὰν τὴν σπιθαμὴν δυνάμει Μεγάλῃ, ὁμίτιμοι τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, καθήμενοι ἐκεῖ ποὺ οἱ σήμερον κομπορημονοῦντες ἦσαν ἀνάξιοι νὰ καθίσουν, γιὰ μόνον γιὰ λούσιμο ἦσαν ἄξιοι στὸν Ἰλούνζο ποταμό, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς λένε καὶ μακαρονάδες.

Γενναῖοί μας ὀπλίται

Δὲν γνωρίζομεν πὼς ἀκριβῶς θὰ ἐξελιχθῶν τὰ γεγονότα. Εἰς τὴν (δυσανάνγνωστη λέξις) τῆς Πατρίδος φυλάττει ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς μας ἀγρυπνος σταθερὸς καὶ νουνεχὴς μὲ συντρόφους διακεκριμένους στρατηγούς, ποὺ ξέρουν νὰ κανονίσουν ὁπότεν χρειασθῇ.

Ὑμεῖς γενναῖοί μας ὑπερασπισταὶ ὡς ἐκ τῆς πείρας ποὺ ἀπεκτήσαμεν ἐκ τῶν πολυετῶν πολέμων, ποὺ ἐτρέπομεν εἰς φυγὴν Βουλγάρους, καὶ λοιποὺς τοὺς ὕδασι σιμὰ αὐτοὺς ποὺ ἐξογκοῦνται καὶ τοὺς ζυγίσαι καὶ τοὺς βρῆκαμε πολὺ ἀλαφρογυιοῦς.

ἁπλῶν ἱερέων τοῦ Σαράντα

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Ἄλλὰ καὶ σήμερον Σᾶς διαβεβαιούμεν πὸς καὶ εἶνε ἐλαφρυντοί. Ἔχετε πίστιν στὸν Θεό, καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίαις μας. Σταθῆτε ψύχραιμοι, πειθαρχικοὶ καὶ ἐργατικοὶ στρατιῶται, σκεφθῆτε ὅτι ὀπισθεν τῶν νώτων Σας ἀτενίζουν οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ τῶν προσφιλῶν Σας προσώπων, δρᾶσατε μὲ περηφάνεια τὰ δοξασμένα ὄπλα, καὶ μὴν ἐπιτρέψητε ἀγαπητοὶ τὰ ἄτιμα καὶ φράγκικα ξεφυλισμένα ἐξουθενήματα τὰ σπίτια Σας νὰ βλάψουν. Ὅτι ἐδιδάχθητε σταῖς θεωρίαις, καὶ πρὸ παντὸς ἠθικῶν ἀμαρτιῶν, περιποιήσιν τοῦ σώματός Σας, ἐνδυμάτων, ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων, χρησιμοποίησιν ἐδάφους, ἐνεργητικότητά ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ θὰ Σας φέρουν στὴν Πατρίδα καὶ πάλιν δοξασμένους.

Καὶ ἤδη μὲ ὑπερηφάνεια καὶ γενναιότητα, ἔχοντες τὸ μέταλλον ὑψηλὰ ὡς γενναῖοι Ἕλληνες, ἄς ἀναφωνήσωμεν ὅλοι

Ζήτω ἡ Ἑλλάς μας

Κάτω οἱ Μακαρονάδες

Ζήτω ὁ Βασιλεὺς μας

Ζήτω ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς

Σᾶς εὐχομαι ὦρα καλὴ καὶ ὁ Θεὸς μαζί Σας.

Ὡς τὴν κατάρρευση τοῦ μετώπου, πρωτοστατεῖ στὴ συγκέντρωση πλεκτῶν φανελλῶν, καλτσῶν κ.λπ., πὸς στέλνοντα: στὸ μέτωπο, γράφει τὴν ἀλληλογραφία τῶν ἀναλφάδων, παρηγορεῖ τὸ ποιμνίό του. Κι: ὅταν ἀρχίζει ἡ ἐπιστροφή τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, δοχεῖται τοὺς ἀγωνιστὰς πὸς γυρίζουν, τοὺς ἐξασφαλίζει τροφή, τοὺς ἐνθαρρύνει καὶ τοὺς παρωθεῖ γιὰ τὸν ἀντιστασιακὸ ἀγῶνα, πὸς ἀμέσως τότε ἀρχίζει. Ὁ ἴδιος τίθεται ἐπικεφαλῆς ἀντάρτικου σώματος ἀπὸ 150 ἄνδρες ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Ναπολέοντα Ζέρβα. Μὲ δόμδα κατὰ τὸν βομβαρδισμὸ τοῦ Βουργαρελίου τῆς Ἄρτας στὶς 5 Μαΐου 1943, ἐνῶ ὀρισκόταν στὸ Ἀρχηγεῖο ΕΔΕΑ - ΕΔΕΣ, ἔθεσε τέρμα στὴν ἐθνικὴ δράση τοῦ ἀγωνιστῆ ἐφημέριου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς Ράμιας.

Ἐνας ἄλλος Ἱερέας, ὁ ἐφημέριος Λουτροχωρίου Ἐδεσσας Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος ἀπηύθυνε στὸ Πανελλήνιο ἔκκληση γιὰ γενικὴ κινητοποίηση τοῦ ἔθνους, ἡ ὁποία μεταδόθηκε τὴν Κυριακὴ 5 Ἰανουαρίου 1941 ἀπὸ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Θεσσαλονίκης. Σ' αὐτὴν γίνεται λόγος καὶ γιὰ τὴν ὑπόλοιπη δράση τοῦ ἴδιου κληρι-

Ὁ ἴδιος ὡς ἐφημέριος στὸν πόλεμο τοῦ '40.

κοῦ κατὰ τὸν Πόλεμο τοῦ '40 γιὰ τὴν ἀνακούφιση τοῦ ποιμνίου του καὶ τὴν ἐνίσχυση τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ μετώπου. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα γράφει:

«... Ἄς τρέξωμεν ὅλοι μας ἐν σώματι σύσσωμον τὸ ἔθνος μας νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ τὴν πατρίδα καὶ τὰς Ἱερὰς παραδόσεις μας. Καὶ περισσότερο πρέπει πρὸς παραδειγματισμὸν νὰ τρέξουν οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου ἑκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του νὰ δώσωμε χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν νῦν διεξαγόμενον ἀγῶνα. α') Νὰ μὴ λυπηθῶμεν ὅ,τι πολυτίμιον ἔχομεν. β') Πρῶτα ἀπ' ὅλα ζεστά ἐνδύματα, μάλλινες κάλτσες, γάντια φανέλλες, γούνες καὶ ὅ,τι ἄλλο γνωρίζομε ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν φύλαξιν ζεστῶν τῶν ἀποσπέντων σωμάτων τῶν μαχομένων τέκνων μας εἰς τὰ δυσπρόσιτα βουνὰ τῆς Ἀλβανίας τὰ χιονοσκεπῆ καὶ παγωμένα. γ') Ἄς τοὺς ἀποστέλλομε δέματα περιέχοντα: κονιάκ, κρασί, φαγώσιμα καὶ ὅ,τι ἄλλο δίνει ἀντοχὴν εἰς τὰ σιδερένια στήθη τῶν ὀπλιτῶν μας. δ') Ἄς μὴ λυπηθῶμε τὰ χρηματικά μας ἀποθέματα καὶ ἄς τὰ ἐγχειρίσωμε σήμερον εἰς τὸ στυβαρὸ καὶ κατευθυντήριον χεῖρ τῶν ἐθνονότων τοῦ στρατοῦ μας, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν καλύτερον τὸν ἀναγκαῖον ἐφοδιασμὸν τῶν ὀπλιτῶν μας καὶ ε') Νὰ ἀναλάβωμε τὴν τόνωση τῆς δυνάμεως τῶσπον τοῦ ἔθνους ὅσπον καὶ τῶν ὀπλιτῶν μας, μιμούμενοι τοὺς μνημονευθέντες προγόνους μας, ὄχι μόνον προσευχόμενοι, ἀλλὰ νὰ σπεύσωμεν ἐθελουσίως, οἱ κατέχοντες τὰς δυνάμεις τῶν, νὰ βρεθοῦμε στὸ πλάϊ τῶν ὀπλιτῶν μας ἐνδύομενοι ὑπερηφάνως τὴν τιμίαν στολὴν τοῦ στρατιώτη μας. Καὶ τότε ἐκεῖ διὰ τῶν φλογερῶν λόγων, νοουθεσιῶν, ἐλληνικῶν ἐθνικῶν παραινήσεων καὶ διὰ τῆς παρουσίας μας θὰ ἐπι-

←
τύχουμε την 'Αθνασίαν τόσον τῶν ὀπλιτῶν μας ὅσον καὶ τοῦ ἀτόμου μας.

'Απὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως μέχρι σήμερον δὲν ἔπαυσα νὰ ἐνδιαφερόμαι διὰ τὸν ἥδη διεξαγόμενον ἀγῶνα μας. Κατέβαλα ὅλας μου τὰς δυνάμεις διὰ τὴν προστασίαν τῶν στρατευθέντων ἀναθρητικῶν μου τέκνων ὑποχρεωτικῶς μὲ πατρικὴν κηδεμονίαν.

'Εμερίμνησα καὶ διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν στρατευθέντων ποιμαντικῶν μου τέκνων ὑποχρεωτικῶς μὲ πατρικὴν κηδεμονίαν. 'Εμερίμνησα καὶ διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν στρατευθέντων ποιμαντικῶν μου τέκνων γειτόνων, λαβὼν μέρος εἰς τὴν 'Επιτροπὴν Πολ. 'Επιτρ. καὶ τῆς ἐντατικῆς καλλιέργειας καὶ τῆ συνεργασίας τῶν λοιπῶν μελῶν αὐτῆς ἐπετεύχθη ἀρκετὴ ἀνακούφισις διὰ τοὺς στερομένους τῶν μέσων συντηρήσεως. 'Ἡδη ἀπέστειλα εἰς τὸ μέτωπον 15 δέματα διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 3414 - 3415 - 3416 - 3417 καὶ 62 ε.ε. Ταχυδρομ. ἀποδείξεων. Καὶ ξεχωρὰ διὰ τοῦ συνδέσμου Γραφεῖον 30 Συντάγματος 'Εδέσσης ἄλλα 15 δέματα μὲ περιεχόμενον: τσιγάρα 150 κουτιά μεγάλα, μάλλινες φανέλες 40, μάλλινες κάλτσες 80 ζεύγη, μανδύλια τσέπης 80 τεμ., πετσέτες προσωπ. 60, λεπίδες ξυρίσματος 130, ἀναπτῆρες μὲ φυτίλι 130, σοκολάτες τεμάχια 500, καρούλια 80 μὲ 200 βελόνες, καραμέλλες 15 ὄκ., μπισκότα πολυτελείας 10 ὄκ., κουλούρια 10 ὄκ., σταφίδες 4 κάσες, στραγάλια 12 ὄκ., φυστίκια 8 ὄκ., μέλι 2 γκαζοτενεκέδες, βοῦτυρον 2 τενεκέδες, τυρὶ 4 τενεκέδες, κόλλες μὲ φακέλλους 500, μολυβδοκόνδυλα 300 τεμ. σπύρτα κυτία 40..... 'Ἴδου καὶ σήμερον ἀποστέλλω δέμα σὲ μεγάλη κάσα ἀπ' εὐθείας πρὸς τινὰ λόγον εἰς τὸ μέτωπον διὰ τοῦ συνδέσμου τοῦ 30ου Συντάγματος 'Εδέσσης μὲ περιεχόμενον: 20 φιαλ. κονιάκ, 8 ὄκ. κρασί, 150 κουτιά τσιγάρα, 50 φανέλλ. μάλλινες, 50 ζεύγη μαλλ. κάλτσες, γάντια 20 ζεύγη καὶ ἄρωμα 20 σωληνάρια θεωρούμενα κί ἐλεγχόμενα ὑπ' εὐθύνης τοῦ συνδέσμου γραφ. 30 συντάγματος - 'Εδέσσης. Καὶ μάλιστα πλὴν τούτων ἀποστέλλω τακτικὰ κάθε ἐβδομάδα ἀνὰ ἓνα δέμα εἰς τοὺς οἰκειούς ἀδελφούς μου 8 ἀνδρας ὑπηρετούντες σὲ διάφορα ὄπλα στὸ μέτωπο.

Βεβαίω ὅτι ὁ ἴδιος ἔμεινα χωρὶς φανέλλα..... ἔχω κατὰ νοῦν ὅτι ἡμεῖς ποὺ βρισκόμεθα εἰς τὰς ἐστίαις μας ἔχομεν κρεμασμένην τὴν φανέλλα μας εἰς τὴν λαθὴν τῆς ἀξίνης — κόβοντες ἓνα ξύλο ἐπὶ πλέον διὰ τὴν θερμάστρα δυνάμενοι νὰ ἔχωμε τὸ κορμί μας ζεστό.

'Αληθῶς ὁμολογῶ, ὅτι ἐν τούτοις δὲν ἠρέκασθην εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἱκανοποιήσω τὴν πρὸς τὸν ἀγῶνα μας ἐρωτευμένην ψυχὴν μου ἐζήτησα ἤδη δι' αἰτήσεώς μου ἀπὸ τῆς 4 Νοεμβρίου ε.ε. νὰ γίνω δεκτὸς πρὸς κατάταξιν ὡς ἐθελοντῆς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ μας ἵνα ἐκ τοῦ σύνεγκυς μετέχω εἰς τὴν ἀθνασίαν τῶν ὀπλιτῶν μας ἐκεῖ εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Τώρα εἶναι ὁ καιρὸς ποὺ πρέπει νὰ λάβῃ πτερά, δύναμιν, φαντασμὸν καὶ καύχημα ἢ πατρίδα μας 'Ελλάδα ἀπὸ τὴν Παγκόσμιον γνῶμην καὶ νὰ καυχᾶται ὁ κάθε στὴν ψυχὴν 'Ἕλλην ὅτι ἔχει Πατρίδα ἀνεξάρτητον, τιμίαν καὶ ἐνδοξον τόσον οἱ ζῶντες ἐν 'Ελλάδι ὅσον καὶ οἱ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Οἱ ὁμοεθνεῖς καὶ ὁμόθρησκοι τοῦ ἐξωτερικοῦ θὰ ἐνθουσιῶν καὶ θὰ ἀνενίζον μὲ ὑπερηφάνεια τὴν Γαλανόλευκον εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης. 'Ἡ δόξα καὶ ἡ νίκη τῆς Πατρίδος μας θὰ ἀναζωογονήσῃ τὸν ἔξω ἑλληνισμόν καὶ θὰ ὑποχρεώσῃ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τοὺς λαοὺς τῆς ὑψηλοῦ νὰ σέβωνται καὶ νὰ τιμοῦν τὴν ἑλληνικὴν ζωτικὴν δύναμιν.

Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω λόγους πρέπει ὅλοι ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν ὅτι πολυτιμότερον ἔχομεν διὰ τὸν ἀγῶνα τούτων καὶ νὰ προτιμήσωμεν μὲ τὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς μας τὸν ὠραῖον θάνατον ἀπὸ τὴν ἀσχημον δουλείαν.

"Ἄς σπεύσωμεν ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ν' ἀγωνισθῶμεν, ἐπιρρίπτοντες ἐπὶ Κύριον τὴν μέρυμναν ἡμῶν καὶ ἐνώνοντες τὴν δύναμιν αὐτοῦ μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλιτῶν μας. 'Ἡ κλαγγὴ τῶν ὀπλων μας, ὁ θαρῆς κρότος τῶν τηλεβόλων μας, τὸ φτερούγισμα τῶν ἀετῶν μας καὶ τὰ ἐνδοξα δελφίνια μας ἄς ἀποτελέσουν τὸν φόβον καὶ τρόμον τῶν ἐχθρῶν μας. Κλίνοντες τὸν ἀγῆνα ἄς δεηθῶμεν ὅπως ὁ "Υψιστος στέψῃ τὸν ἄγγελό του παραστάτην καὶ φρουρὸν τοῦ στρατοῦ μας, ὅπως ἐπισκιάσῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν ἡμέρα καὶ ὥρα πολέμου, ἵνα στέψῃ ὅπλω εὐδοκίας τοὺς ὀπλίτας μας νὰ περιφρουρῇ τὸν Βασιλέα μας καὶ τὸν 'Εθνικὸν Κυβερνήτην μας, νὰ ὑψώσῃ τὴν δεξιὰν αὐτῶν, νὰ ἐνισχύσῃ τὸν βραχίονα αὐτῶν, νὰ χαρίσῃ τῷ πιστῷ κατὰ ξηράν, ἀέρα καὶ θάλασσαν στρατῷ τὴν νίκην καὶ νὰ πληρώσῃ τὰ ταμεία τοῦ κράτους παντὸς ἀγαθοῦ καὶ νὰ ἀναδηθῇ τὸ ἔθνος μας τροπαιοῦχον κατὰ τοῦ ὑποῦλου καὶ ἀνάνδρου ἐχθροῦ.

Προσβειῶν τῆς 'Αγίας 'Υπερμάχου Νικητοῦς 'Αειπαρθένου Μαρίας καὶ τῶν μαρτύρων Γεωργίου Τροπαιοφόρου, Δημητρίου ἀθλοφόρου καὶ πάντων τῶν 'Αγίων ἄς προσθέσωμεν ὅλοι μαζί

Ζήτω τὸ "Ἔθνος

Ζήτω ὁ Βασιλεὺς

Ζήτω οἱ ὀπλίται πολεμισταὶ μας

Ζήτω ἡ Νίκη».

Στὴ γραμμὴ τοῦ μετώπου, οἱ ἱερεῖς τῶν ἀκριτικῶν Μητροπόλεων ἔκαναν καθήκοντα στρατιωτικῶν ἱερέων. Ὁ 'Ι. Θ. Παναγόπουλος, ποὺ πῆρε μέρος στὸν πόλεμον τοῦ Σαράντα, μιλάει γιὰ δυὸ ἀπ' αὐτοὺς τραυματισμένους ἀπὸ τὸν ἐχθρό:

«'Ακόμη μέχρι σήμερον θὰ ἐνθουσιῶνται ὅλοι τὸν Παπᾶ Χρυσόστομο, ὁ ὅποιος τὴν ἡμέρα τῶν Φώτων ἠγγίαζε τὰ νερά εἰς τὸ Πόργραδες κρατῶν τὸν Τίμιον Σταυρὸν μὲ τὸ ἀριστερὸν χέρι, διότι τὸ δεξιὸν ἦτο σπασμένον ἀπὸ ἐχθρικὸν βόλι. Εἰς τὸ ὑπέροχον μετὰ ἀπὸ τὴν θείαν λειτουργίαν κήρυγμά του, ποὺ ἔκανε νὰ σακρῶσιν ὅλα τὰ μάτια τῶν παρισταμένων, πολλοὶ ἀπὸ τὸ ἐκκλησίασμα ὄλως αὐθορμήτως τοῦ ἐφώναζαν: «γὰ μᾶς ζήσης νέε Χρυσόστομε!» Πόσοι ἀκόμη δὲν θὰ ἐνθουσιῶνται τὸν γενναῖον καὶ ὠραῖον Παπᾶ Βασίλη ποὺ μὲ δαμνῆν τὴν κεφαλὴν ἔκαμε μίαν ὠραιστάτην λειτουργίαν εἰς τὴν χριστιανικὴν Πρεμετῆν καὶ ὠμίλησε κατόπιν τόσον ὠραῖα διὰ τὴν προαιώνιον Πατρίδα μας καὶ τὴν πολυτίμον ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια συμπαραστράτιαν τῆς Θρησκείαν τοῦ γλυκυτάτου Ναζωραίου, ποὺ συνεχίγησε θαυμάσια ὅλους καὶ ἔδωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀκαταδάμαστον θάρρος καὶ ἐνέπνευσεν ἀπόλυτον πίστιν διὰ τὴν τελικὴν, δικαίαν καὶ ἀσφαλῆ ἐπικράτησιν τῶν ὀπλων μας...».

ΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΙΑΣΩΝ ΚΑΛΑΜΠΟΚΑΣ

Ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς ἥρωα τοῦ 1940 — 1944.

Κάπου στὴν ἔρημο τῆς Β. Ἀφρικῆς.

«ΜΕΡΙΚΕΣ φορές, ἡ φύση παρεμβάλλει στὶς πράξεις μας τὶς παρενέργειες καὶ τὰ θεάματά της, μὲ μιὰ ἐπικαιρότητα ἀνεξιχνίαστη καὶ σχεδὸν σκόπιμη, σὰ νὰ θέλει νὰ μᾶς κάνει νὰ σκεφτοῦμε. Ξέρω πὼς πέρα ἀπὸ μᾶς, ὑπάρχει κάτι ἄλλο. Κι ἀκόμα ὅτι μέσα σὲ μᾶς, κατοικεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Κι ὅμως, ἐλάχιστοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ τὸ νιώθουνε. Οἱ περισσότεροι δὲν κάνουνε τίποτ' ἄλλο, ἀπὸ τὸ νὰ στρέφουνε ἀδιάφορα τὸ πρόσωπό τους καὶ νὰ μονολογοῦνε ἐνάντια στὸν οὐρανό. Προσπαθῶ νὰ τοὺς δικαιολογήσω μὲ βαριά καρδιά. Γιατὶ εἶναι φίλοι καὶ συνάδερφοι, ποὺ θρεθῆκαμε μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα, μ' ἓνα ὄπλο στὸ χέρι, σ' αὐτὴ τὴν ἔρημο τῆς ἐπιφάνειας, ποὺ εἶναι σπαρμένη ἀπὸ πτώματα καὶ αἶμα. Κάποιος μοῦ φωνάζει: «Θέλω νὰ ζήσω». Ἀπλῶν τὸ χέρι καὶ τοῦ χαιδεύω τὸ ἰδρωμένο του μέτωπο, ποὺ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ παγώσει. Μᾶς τὸ εἶπε ὁ μοναδικὸς γιατρός ποὺ θρίσκεται κοντὰ μας. Εἶναι ἓνας νεαρός Ἄγγλος, ὁ Τόμας Ρός, ποὺ πολέμησε κι αὐτὸς στὴν Πελοπόννησο καὶ στὴν Κρήτη. Χαίρουμε ποὺ τὸν ἔχουμε μαζί μας. Δὲν κοιμάται οὔτε μέρα, οὔτε νύχτα. Δουλεύει ἀδιάκοπα, ἐπιμόνα, σιωπηλά. Κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ περισώσει τὰ ὑπολείμματα μερικῶν παι-

διῶν, ποὺ σπαράζουνε ἀπ' τοὺς πόνους. Ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ προσφέρω τὴν παραμικρὴ βοήθεια. Μὲ τὸ δάχτυλο στὴ σκανδάλη τοῦ ὄπλου, πῖσω ἀπ' τὰ ὑψόμενα τῆς ἄμμου, γυροφέρνω πάνω καὶ κάτω, ἐνῶ τὰ χεῖλή μου ψιθυρίζουνε: «Τῶν οὐρανίων στρατιῶν Ἄρχιστράτηγοι, δυσωποῦμεν ὑμᾶς ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, ἵνα ταῖς ὑμῶν δεήσεσι τειχίσητε ἡμᾶς, σκέπη τῶν πτερυγῶν τῆς αὐλοῦ ὑμῶν δόξης, φρουροῦντες ἡμᾶς προσπίπτοντας ἐκτενῶς καὶ βοῶντας. Ἐκ τῶν κινδύνων λυτρώσασθε ἡμᾶς, ὡς Ταξίαρχοι τῶν ἄνω Δυνάμεων».

* * *

«Ἡ ΣΚΟΤΕΙΝΙΑ εἶναι ἐφιαλτική. Ὁ ἄνθρωπος θέλει φῶς. Ὅποιος βυθίζεται στὸ ἀντίθετο τῆς μέρας, αἰσθάνεται τὴν καρδιά του σφιγμένη. Ὅταν τὸ μάτι βλέπει μαῦρα, τὸ μυαλό βλέπει θολά. Ἰσύνιος μήνας κι ὠστόσο παγώνεις τὴ νύχτα. Τουρτουρίζεις. Τότε στὴ σκέψη σου μέσα περνάνε ὅλες ἐκεῖνες οἱ θύμισες, ποὺ ἔζησες παιδί πλάι στὸ τζάκι. Εἶμ' ἐδῶ. Κι ὅμως ὁ νοῦς ταξιδεύει πέρα ἀπὸ βουνὰ κι ἀπὸ θάλασσες. Ταξιδεύει στὶς καταπράσινες ἀρκαδικὲς πεδιάδες, σὲ μιὰ γωνιά, ποὺ κάποτε ὑπῆρξε τὸ λίκνο τῆς ψυχῆς μου. Ἐκεῖ, στὶς Κάτω Κολλίνες, γνώρισα τὸ

φῶς τῆς ζωῆς. Ἐκεῖ ἄκουσα τὸ πρῶτο κελιάδισμα τοῦ καρδυδαλοῦ, ποὺ ὑμνοῦσε τὰ θαύματα τοῦ Θεοῦ. Τώρα βογγάνε τὰ κανόνια καὶ τ' ἀεροπλάνα ποὺ περνάνε συνέχεια ἀκολουθώντας τὴν ἐφιαλτικὴ τους πορεία. Εὐτυχῶς, ἐδῶ ξημερώνει γρηγόρα. Οἱ πρῶτες ἀχτίνες τοῦ ἡλιοῦ μᾶς τσουρουφλάνε κιάλας. Ἀέρας δὲ φυσᾶει καθόλου. Ἡ ἀτμόσφαιρα φαίνεται σὰ νὰ τρεμουλιάζει: Ἔτσι γίνεται ὅταν ἀπ' τὴν πυρῶμένη σὰν καμῖνι ἔρημο ἀνεβαίνουνε οἱ ἄχνες. Ἀποτραβιέμαι παρῶμερα, πῖσω ἀπὸ ἓνα λόφο φλεγόμενης ἄμμου. Γονατίζω, ἔχοντας στὴ φούχτα μου μέσα τὸ σταυρουδάκι ποὺ μοῦ χάρισε φεύγοντας ἀπ' τὴν Ἀθήνα ὁ ἀδελφός μου ὁ Ἀναστάσης. Εἶναι ἓνας ἀπλός, χωρὶς στολίδια σταυρός, ἀγορασμένος σίγουρα ἀπ' τὸ παγκάρι καμίας συνοικιακῆς ἐκκλησίας. Μὰ πόσο πολύτιμο γίνεται τώρα τὸ φτωχὸ αὐτὸ πραγματάκι, ποὺ παίρνει ἀπίθανες διαστάσεις, δίνοντάς μου τὴ δύναμη τῆς αἰωνιότητος. Προσεύχομαι χωρὶς λόγια. Ἐκεῖ ψηλὰ ὑπάρχει ἓνα ἀγρυπνο μάτι, ποὺ ὅλα τὰ βλέπει κι ὅλα τὰ καταγράφει. Λίγο πῶς πέρα, οἱ σύντροφοί μου ἐτοιμάζονται γιὰ μετακίνηση. Ἀνάμεσά μας περνάει κάτι σὰν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα. Περνάει μιὰ σπῖθα. Ἐγὼ καταλαβαίνω τοὺς ἄντρες μου κι οἱ ἄντρες μου ἐμένα».

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

15νθήμερη Ἐφημερίδα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἶναι τὸ πνευματικὸ, μαχητικὸ ὄργανο τοῦ κάθε χριστιανοῦ. Πληροφορεῖ, ἐνημερώνει καὶ κατατοπίζει τὸ λαὸ πάνω σ' ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά, πνευματικὰ καὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16 κάθε μήνα. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ 200 δρχ. Καθῆκον τῶν ἐφημερίων εἶναι ἡ ἐγγραφὴ συνδρομητῶν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Εκινώντας από τα στοιχεία αυτά που μας προσφέρει η σημερινή πράξις θα πρέπει να αναχθούμε με τη βοήθεια των χειρογράφων στην παλαιότερα πράξι· για να δοῦμε ἂν μαρτυρηται ἀπὸ τὴν παράδοσι ὁ πολυχρονισμὸς αὐτὸς καὶ σὲ ποιά περίπου ἐποχὴ μπορούν νὰ ἀναχθῶν οἱ ἀρχές του. Ἦδη, ἀπὸ διαίσθησι μᾶλλον, κάναμε τὴν ὑπόθεσι· ὅτι πρέπει νὰ συνδέεται με τὴς εὐχὴς τοῦ ἱερέως πρὸς τὸ λαὸ ἐπὶ τῆς λήξει τῆς λειτουργίας καὶ νὰ ἐντάσσεται σὲ κάποιο διάλογο μεταξὺ ἱερέως καὶ λαοῦ.

Τὰ παλαιὰ καὶ ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῶν νεώτερων χειρογράφων δὲν ἔχουν καμμιά σχετικὴ ἐνδειξι. Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε καὶ στὶς παλαιές, ἀλλὰ καὶ σὲ πολλὰς νεώτερες ἐκδόσεις Εὐχολογιῶν καὶ Ἱερατικῶν. Σὲ ἀρκετὰ χειρόγραφα τοῦ ΙΣΤ' - ΙΗ' αἰῶνος ἀπαντοῦν οἱ νεώτερες ἱερατικὲς εὐλογίαι ὑπὸ διάφορες παραπλήρεις μορφές: «Φυλάξαι (ἢ φυλάξοι) Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς τῆ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπία πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων» (κῶδ. Ἀθηνῶν 751, 765, 767, 770, 771, 773, 780, Ἐσφιγμένου 120, τ. Σταυροῦ Κων) (λεως 425), «Φυλάττοι ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς (ἢ ἡμᾶς) διὰ τῆς ἐκταυτοῦ ἀγαθότητος» (Ἀθηνῶν 752), «Κύριος διαφυλάττοι πάντας ἡμᾶς» (Ἀθηνῶν 750, 764), «Ἡ ἅγια Τριάς φυλάξει καὶ σώσει πάντας ἡμᾶς» (Ἀθηνῶν 668). Εἶναι ὁμόφωνη πάντως ἡ μαρτυρία ὅτι ἡ εὐχὴ αὐτὴ λέγεται ἐνῶ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὸν λαὸν («στραφεῖς πρὸς τὸν λαόν, λέγει» ἢ «εὐλογεῖ τὸν λαόν, λέγων» ἢ «καὶ στραφεῖς πρὸς τὸν λαόν, εὐλογῶν αὐτὸν λέγει»), ὅταν, μετὰ τὴ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου καὶ τὸ «Δι' εὐχῶν...» (παλαιότερα καὶ ἡ ἀπόλυσις «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...» ἐλέγετο μετὰ τὴ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου) καὶ μετὰ τὴν κατάλυσι τῶν ἁγίων καὶ τὴν ἀποβολὴ τῶν ἀμφίων, ἐξήρχετο ὁ ἱερεὺς καὶ ἐτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ.

Τί ἀπαντοῦσε ὁ λαὸς στὴν ἱερατικὴ αὐτὴ εὐλογία; Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω χειρόγραφα δὲν λέγουν τίποτε. Ἄλλα προσθέτουν: «ὁ λαός Ἀμήν». Λίγα, γιὰ τὸν λόγο πού ἀνωτέρω εἴπαμε, ἀλλὰ πολὺτιμα γιὰ τὴν ἀναζήτησί μας, χειρόγραφα διασώζουσιν καὶ τὴς ἀπαντήσεις τοῦ λαοῦ. Ἐνα χειρόγραφο τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, πού περιέχει τὴν τάξι τῆς θείας λειτουργίας «ἐν τῆ σεβασμιά Λαύρα ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει τοῦ Ἀθῶ», μετὰ τὴν λήξι τῆς ἀκολουθίας καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ ἱερέως τοποθετεῖ τὸν μακαρισμὸ τῶν κητόρων τῆς μονῆς: «Ἡμεῖς δὲ μακαρίζομεν τοὺς κτίτορας τῆς μονῆς, εἰθ' οὕτως ἐξερχόμεθα τοῦ ναοῦ» (κῶδ. Σινᾶ 986). Ἡ διάταξι αὐτὴ θυμίζει τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη ὑμῶν, ἀξιωμακάριστοι καὶ ἀείμνηστοι κτίτορες», πού εἶδαμε πρὸ πάντων, ἐνῶ τὸ «Γένοιτο, Κύ-

ριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς...» ἀπαντᾷ στὴν ἴδια θέσι στὸν κῶδικα Ἐσφιγμένου 120. Στὴν ἴδια πάλι θέσι στοὺς κῶδικας Σινᾶ 1020 καὶ Πάτριου 709 τοῦ ΙΓ' - ΙΔ' αἰῶνος ἀπαντᾷ ἕνας ἄλλος πολυχρονισμὸς ψυχλόμενος ἀπὸ τὸν λαὸ: «Φυλάττοι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν». Εἶναι βέβαιον πὼς οἱ πολυχρονισμοὶ αὐτοὶ ἔχουν ἀντικαταστήσει τοὺς πολυχρονισμοὺς τῶν βασιλέων, ὅπως συμβαίνει στὴ θεία λατρεία καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις. Ἀκριβῶς δὲ ὅτι σὲ σημεῖο αὐτὸ τῆς θείας λειτουργίας, μετὰ τὴν λήξι δηλαδὴ τῆς ὄλης ἀκολουθίας, συνήθιζαν νὰ πολυχρονίζουσιν τοὺς βασιλεῖς μᾶς τὸ μαρτυρεῖ ὁ κῶδιξ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας 224 τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος («ἡμεῖς δὲ πολυχρονίζομεν τοὺς βασιλεῖς συνῴθως») καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης: «Ὅτε (μετὰ τὴν διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου καὶ τὴν ἀπόλυσι) παρευθὺς ὁ τῶν φαλλόντων χορὸς τοὺς τε βασιλεῖς εὐχεταὶ μετὰ ὕμνου καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχιερέα, οὐ τὸν ἄνθρωπον ἀπλῶς εὐφημοῦντες, ἀλλὰ καὶ τὴν πιστὴν βασιλείαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον ἀρχιερωσύνην διαμένει εὐχόμενοι καὶ τὸ ἔργον τὸ τῆς ἱεραουργίας ὑπὲρ ἡμῶν αἰωνίως καὶ ἀκωλύτως διενεργεῖσθαι. Οὓς καὶ τὸν λαὸν τρεῖς σφραγίσας...» (Διάλογος..., κεφ. 100).

Τὴν πλησιέστερα πρὸς τὴν σημερινὴν πράξι· παράδοσι διασώζει ὁ κῶδιξ Κουλουμουσίου 341 τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος: «Καὶ στραφεῖς πρὸς τὸν λαόν, λέγει· Ἐὐλογεῖ Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ἡμᾶς. Καὶ ἡμεῖς Ἐὐλογεῖ Κύριος τοὺς εὐλογοῦντας καὶ λειτουργοῦντας καὶ ἁγιάζοντες ἡμᾶς εἰς αἰῶνα αἰῶνος». Ἄν ἡ μαρτυρία αὐτὴ συνδιασθῇ πρὸς ἐκείνην τοῦ Συμεῶν, πού εἶδαμε καὶ πού ἀναφέρεται στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία, ἔχουμε πρὸς πολυχρονισμὸ τῶν λειτουργῶν σὲ παρόμοια μορφή πρὸς τὴν ἰσχύουσά σήμερα. Τέλος ἡ «Διάταξι τῆς θείας λειτουργίας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου» πού δημοσιεύεται ἀπὸ τὸν J. Goar στὸ «Ἐὐχολόγιόν» του ὁ' ἐκδ. Βενετία 1730, σελ. 69), μᾶς δίνει μιὰ ἀναλυτικὴ περιγραφὴ τοῦ τέλους τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ διαλόγου ἱερέως καὶ λαοῦ κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν ἀπὸ τὸ ναὸ: «Τότε ἐξέρχεται (ὁ ἱερεὺς) εἰς τὰς θύρας τοῦ ἁγίου βήματος ἐνδεδυμένος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ τὸ ἱερατικὸν καὶ προσκυνεῖ λέγων τό· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Καὶ ἐπιστρέφων πρὸς τὸν λαόν εὐλογεῖ λέγων ἐκφώνως· Ἐὐλογεῖ Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς τῆ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπία πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν. Ὁ δὲ λαός, κλίνοντες τὰς κεφαλὰς, λέγουσι· Τὸν εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα ἡμᾶς, Κύριε, φύλαττε εἰς ἔτη πολλὰ. Καὶ ἀπέρχονται ἐν εἰρήνῃ σὺν Θεῷ ἁγίῳ».

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ 202 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ

ΚΑΙ

ΑΦΑΝΕΙΣ

ΑΓΙΟΙ

Τοῦ κ. ΤΑΣΟΥ ΜΙΧΑΛΑ

Πολλά διαφωτιστικά και αξιόλογα ἔχουν γραφτεῖ κατά καιροὺς γιὰ τὸ Ἅγιο Ὄρος. Ἰδιαίτερα στὸ ἔξωτερικό τὰ δημοσιεύματα καὶ οἱ περιγραφές γύρω ἀπὸ τὴ μοναστική Πολιτεία — πρὶν εἰκοσι χρόνια ἦσαν σχεδὸν ἄγνωστα — σήμερα ὄχι ἀπλῶς ἔχουν πληθυνθεῖ καὶ ἐπιβληθεῖ, ἀλλὰ φαίνεται πὼς συγκινοῦν σὲ αἰσθητὸ βαθμὸ τὴν κοινὴ γνώμη. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὰ κύματα τῶν τουριστῶν ποὺ κατακλύζουν κάθε χρόνον τὸ Ἅγιο Ὄρος κινούμενα ἀπὸ τὴν πρόθεση καὶ τὴν ἐπιθυμία «ἰδίους ὄμμασι» νὰ γνωρίσουν καὶ «ἰδίαις αἰσθήσεσι» νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὰ ὅσα ἐγκωμιαστικά καὶ στοχαστικά ἔτυχε σχετικὰ νὰ διαβάσουν σὲ κάποιο βιβλίον ἢ περιοδικό.

Καλοτυπωμένα βιβλία μὲ ἐντυπωσιακὰ ἐξώφυλλα καὶ φωτογραφίες, ἄρθρα καλογραμμένα καὶ σοβαρὰ ποὺ μιλᾶνε μὲ θαυμασμό γιὰ τοὺς θησαυροὺς, τίς περγαμινές, τὰ χρυσοκέντητα ἄμφια καὶ τὰ πανάρχαια ἐκκλησιαστικά σκεύη ποὺ μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα φυλάσσονται στὶς μονές, ζωντανὰ ρεπορτάζ γιὰ τίς ὀλονυκτίες καὶ τίς μεγαλόπρεπες ἀκολουθίες στὰ μοναστήρια, συνεντεύξεις μὲ ἡγουμένους καὶ μορφωμένους μοναχοὺς, ὅλα αὐτὰ ἔρχονται νὰ ἀποδείξουν πόσο στίς μέρες μας τὸ Ἅγιο Ὄρος τιμᾶται καὶ ἐκτιμᾶται ξεχωριστὰ.

Ὅστόσο, ὅλες αὐτές οἱ διαφωτιστικὲς δημοσιογραφικὲς ἐρευνες καὶ οἱ γοητευτικὲς συγγραφικὲς ἀφηγήσεις ὅσο κι ἂν κατορθώνουν ὡς ἓνα μεγάλο βαθμὸ νὰ ἐντυπωσιάσουν τὸ σύγχρονον ἀπαιτητικὸ ἀναγνώστη, φέρνοντας στὴν ἐπιφάνεια ἐνδιαφέρουσες πτυχές ἀπ' τὸν

ἀνθρώπινον καὶ τὸν πνευματικὸν τρόπο ζωῆς τῶν μοναχῶν, δείχνουν, θὰ λέγαμε, μιὰ ἀδυναμία στὸ νὰ διεισδύσουν βαθύτερα σὲ ὁλόκληρον τὸ χῶρον ὅπου σήμερα μυστικά καὶ θεόπεμπτα ἀνθεῖ καὶ βιώνεται ὁ μοναχισμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Κι αὐτὸ γιὰ οἱ περισσότεροι ρίχνουν τὸ βάρος μόνο στὰ μοναστήρια ἢ κατὰ δεύτερον λόγον στίς σκήτες καὶ τὰ κελιά — ὅχι ὅτι τὰ μοναστήρια εἶναι ἀμελητέα, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὰ μόνα ποὺ σωστὰ ἐνωτίζονται καὶ μὲ συνέπεια ἐνστερνίζονται τὰ «μυστήρια» τοῦ μοναχισμοῦ—, ἐνῶ σχεδὸν ἀγνοοῦν παντελῶς τὰ προκεχωρημένα φυλάκια τῶν ἐρημῶν, τοὺς ἀσκητὲς τῶν δασῶν ποὺ τρέφονται μὲ τὴν προσευχὴ καὶ συντηροῦνται μὲ μέλι ἄγριο καὶ ἀκρίδες.

Σπάνια ἢ προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων νὰ στραφεῖ σὲ τούτους τοὺς ἐρημίτες, σπάνια ἢ ἀνθρώπινη περιέργεια νὰ φθάσει στὰ σπήλαια, τὰ ὄρη καὶ τίς «ὀπέες» τῆς γῆς ὅπου βρίσκονται ἐγκατεσπαρμένοι, σπάνια νὰ τοὺς προσεγγίσει ἢ ἀνθρώπινη ραθυμία ποὺ κι ὅταν ἀκόμα ἐπισκέπτεται περιοχὲς ἀσκήσεως, νηστείας, ἀγρυπνίας καὶ προσευχῆς, ἐπιδιώκει τὴν ἄνεση καὶ γίνεται ἰδιαίτερα εὐαίσθητη προστὰ στὸ στρωμένο τραπέζι. Κι ὅμως! Οἱ Ἅγιοι τῶν ἐρημῶν ὑπάρχουν! Τὸ Ἅγιο Ὄρος διαθέτει πολλούς, μόνο ποὺ δὲν βρίσκονται στὴν διάθεση τῶν ἐνδιαφερομένων γιὰ τὰ ἄγρια μονοπάτια, ποὺ φέρνουν στ' ἀσκηταριὸ τους εἶναι φραγμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρία, τ' ἀγκάθια, τὰ χόρτα καὶ τὰ κλαδιά.

Κι ὅμως ὑπάρχουν! Μόνο ποὺ εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο νὰ φτά-

σει κανεὶς ὡς ἐκεῖ γιὰ τὴν θὰ πρέπει προηγουμένως νὰ ἔχει μέσα του ξεκαθαρίσει πολλά. Θὰ πρέπει νὰ διαθέτει αὐτογνωσία, ταπεινώση καὶ αὐτοκριτική. Νὰ ξέρει γιὰ τὴν ζωή, πὼς λειτουργεῖ μέσα του ὁ Θεός, πόσο ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, σὲ ποῖο βαθμὸ θέλησε νὰ ἀξιοποιήσει τὰ τάλαντα ποὺ τοῦ δόθηκαν, πὼς διαχειρίζεται τὰ πλούτη καὶ τὰ λεφτὰ του, πόσο εἰρηνεύει ὁ ἴδιος, πόσο σωστὰ πολιτεύεται ἢ τέλος, —μιὰ ἄλλη περίπτωση— μέσα στὴν ἀπελπισία τῆς χαμένης ζωῆς του νὰ ξέρει πὼς κάπου ὑπάρχει τὸ φῶς. Δίχως ὅλα τούτα, πὼς νὰ μπορέσει νὰ φτάσει κανεὶς μέχρι τοὺς ἐρημίτες; Πὼς νὰ τολμήσει νὰ ἀντικρύσει τὴν λάμψη τοῦ προσώπου τους, τὴν ἐξαύλωση τῆς μορφῆς τους, τὴν ἰσχνότητα τῆς φωνῆς καὶ τὴ διαπεραστικότητα τῶν ματιῶν τους, τίς λεπτομέρειες τῆς συνέπειας καὶ τὴ διαφάνεια τῆς ζωῆς τους, ὅταν ὁ ἴδιος ζεῖ στὴ συμβατικότητα καὶ ἀφανίζεται στὴν ἀνυπαρξία; Ἔτσι, οἱ ἐρημίτες στὸ Ἅγιο Ὄρος μένουν σχεδὸν ἄγνωστοι. Ἄγνωστοι στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὸν Θεὸν ὄχι ἀπλῶς τοὺς γνωρίζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔχει ἀμείψει μὲ τὴν τιμὴ νὰ ζοῦν στὴν ἀφάνεια κι ὄχι στὴν ἐπιφάνεια καὶ νὰ θητεύουν σὲ περιοχὲς γιὰ τίς ὁποῖες λίγοι ἔχουν φτιαχτεῖ.

Οἱ ἀσκητὲς γιὰ τοὺς ὁποίους μιλάμε ἔχουν κηρύξει τὸν ἑαυτὸ τους ἀνάξιο νὰ μιλά. Ἀνίκανο νὰ δίνει συμβουλές. Ἀναρμόδιο νὰ ἐλέγχει καὶ νὰ καταδικάζει. Ἀνήμπορο νὰ νοθευεῖ καὶ νὰ στηλι-

Συνέχεια στὴ σελ. 222

Ο ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ (†)

Συνέχεια από τη σελ. 214

βενών, θεός πρόδρομος και πρόξενος 'Ιεράρχης, ως δε προεδηλώθη υπό του Θεοφιλεστάτου 'Επισκόπου Τράλλων, του μετέπειτα 'Εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσοστόμου: «'Ιεράρχης πρῶτος και ἱερός, τῆς λογικῆς του Κυρίου ἡμῶν ποιμνῆς, ἄγρυπνος και ἀνύστακτος φρουρός και ἀρχιποιμνῆς, και τῆς ἀμωμῆτος ἡμῶν πίστεως ζηλωτῆς ἐνθερμος, καλὸς κατὰ τὴν γραφήν, ὡς τὸ ἄστρον τῆς ἀγῆς και γλυκὺς ὡς τὸ ἔαρ, ὁ νεαρός τὴν ἡλικίαν, πολὺς δὲ τὴν συνέσιν και τὴν φρόνησιν, Μητροπολίτης τῆς εὐτυχούς τῶν Γρεβενῶν Μητροπόλεως, ὁ ἀλησμόνητος μεταξὺ τῶν φίλων και αἰδιδίμων ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ τῇ 'Ορθοδόξῳ Μητροπολίτῃς Αἰμιλιανὸς ὁ Λαζαριδῆς, πίπτει τὴν πῶσιν τὴν ἐνδοξον, καταπορφουρῶται ἐν τῷ πολυτίμῳ αὐτοῦ αἵματι, και δέχεται τοῦ μαρτυρίου τὸν ἀμάραντον στέφανον, ἐπικυρώσας και ἐπισφραγίσας οὕτω τὴν καλὴν και ζωοπάροχον τῆς πίστεως του ὁμολογίαν», κατ' 'Οκτώβριον τοῦ 1911.

Καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἰδίου και τῶν συνοδῶν του, τοῦ Διακόνου Δημητρίου και τοῦ ἀγιοτάτου 'Αθανασίου, γίνεται ἀνάστασις, ὅχι μόνον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γρεβενῶν, ἀλλὰ ἀνάστασις λαμπροφῶρος ἐπὶ πάσης τῆς Μακεδονικῆς Γῆς, διότι μετ' οὐ πολὺ, και ἐνῶ εἰσέτι τὰ τίμια αἵματα αὐτῶν ἀχνίζουσι, εἰς τὴν πορφυρωμένην γωνίαν τῆς Μα-

κεδονικῆς Γῆς και «καὶ δάφναι και αἱ κυπάρισσοι και αἱ μυρσίνας τῶν Μακεδονικῶν δασῶν και δρυμῶνων, αἵτινες παρίσταντο ἄφαντοι και σιωπηλοὶ μάρτυρες τῆς αἰματωμένης τραγωδίας, ὅτε ὡς ἀλάστορες δαίμονες τῆς κολάσεως ἐξέσθων ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν οἱ ἐπικατάρτοι ἐκείνοι δολοφόνοι, ὅλοι αὐταὶ αἱ μυρσίνας και δάφναι ἀναπλέκονται νῦν εἰς στεφάνους, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ εὐγνωμονοῦσα τοῦ γένους ψυχὴ καταστρέφει τὰς κορυφὰς τῶν γενναίων ἀνδρῶν τοῦ 'Ελληνικοῦ στρατοῦ κατ' 'Οκτώβριον τοῦ 1912, ὅτε ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Γεννάδιον, τὰ παιδιὰ τῆς ἐλευθέρως Πατριδος και μετὰ τὴν ἀτομικὴν θυσίαν εὐλαβῶν και γενναίων κληρικῶν και τὸν ἡρωϊσμὸν πάντων τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς καταλαμβάνουν ὄχι μόνον τὴν περιοχὴν τοῦ μαρτυρικοῦ τόπου, ὅπου ἡ δολοφονία τῶν ἀγιοσθέντων, ἀλλὰ μετὰ τριημέρους μάχας ἐναντίον τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ εἰσέρχονται νικηταὶ και τροπαιοφόροι, ἤτοι κατὰ τὴν 13ην 'Οκτωβρίου, εἰς τὰ μαρτυρικὰ Γρεβενά, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε ζοῦν, τῇ θυσίᾳ ἐκείνων, ζοῦν και ἀναπνεύουσι και μεγαλύνονται ἐλευθέρως ἐν ἐλευθέρῳ κράτει.

Φιλόχριστε, μαρτυρικῆ λαὲ τῶν Γρεβενῶν, σήμερον διπλὴν ἑορτὴν ἑορτάζεις, τῆς πίστεως και τῶν 'Ιερωῶν σου, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀγιοσθέντος μάρτυρος, πατρὸς και 'Αρχιερέως σου Αἰμιλιανοῦ, και τῆς ἀπελευθε-

ρώσεώς σου ἐκ Τουρκικοῦ ζυγοῦ τὴν ὁποῖαν ἐδωρήσατο εἰς σὲ ἡ γενναιότης και εὐψυχία τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ἐνδόξου 'Ελληνικοῦ Στρατοῦ, και ἡ θυσία τῶν ἡρωϊκῶν παιδιῶν σου.

'Ιδοῦ, λοιπὸν, πρὶν παρέλθῃ ἡ δαφνοστεφανωμένη ἡμέρα τῆς 70ῆς ἐπετείου τῆς 'Εθνικῆς σου ἀνεξαρτησίας ἐκ τῆς βαρβαρικῆς Τουρκικῆς δουλείας και τὸ χαροποιὸν τοῦτο γεγονός ἀρθῆ ἀφ' ἡμῶν και ἡ ἀσθενὴς ἀνθρώπινη μνήμη ἐκάστου εἰς τὰ βιοτικά ἀνατρέξῃ, ἃς ἱκετεύσωμεν τὸν 'Αρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν και Κυβερνήτην τοῦ σύμπαντος, τοῦ τιμωμῆν οὐ 'Ιεραρχοῦ, τοῦ μάρτυρος τῆς πίστεως και τοῦ 'Εθνους προεξάρχοντος, ὅπως μνησθῇ ἐκ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τῶν Γρεβενῶν και ἐκπληρώσῃ πάντα τὰ θεοφιλῆ αἰτήματα αὐτοῦ, ὅσα και ἂν ὦσι, εἰς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ και ἔπαινον πρὸς τὸν αἰώνιον Βασιλέα ἵνα ἐπιβλέψῃ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ὑποδοῦλων Κυπρίων και γειτόνων ἡμῶν Βορειοηπειρωτῶν και ἐπαναγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸς τῆς ἀποκαταστάσεως και ἀπελευθερώσεώς των, ἵνα και αὐτοὶ μετ' ἡμῶν ὡς ἀδελφοὶ και τέκνα τῆς μίας μεγάλης και ἐνδόξου 'Ελλάδος χαίρουσι και προάγονται εἰς ἀρετὴν και εὐσέβειαν.

Ναί, «Κύριε, ὡσὸν τὴν 'Εκκλησίαν σου και τὸ 'Εθνος ἡμῶν και ἐπάκουσον ἡμῶν ἐν ἡ ἡμέρᾳ ἐπικαλεσώμεθά Σοι».

ΕΠΙΦΑΝΕΙΣ ΚΑΙ ΑΦΑΝΕΙΣ ΑΓΙΟΙ

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 221

τεύει. 'Ακατάλληλο νὰ ἀκούει προβλήματα και νὰ λύνει. 'Ανώριμο νὰ δέχεται ἐπισκέπτες και νὰ κάνει ἱεραποστολή. 'Εντελὸς ἀνεξοῦσις νὰ κηρύττει και νὰ θέλει νὰ ἀσκήσει πάνω στὸν κόσμο ἐπιρροή. 'Αμαρτωλὸ νὰ ἀκούει ἀνθρώπινες πτώσεις και νὰ προτείνει «πνευματικῆς» συνταγῆς.

Ἐτυχε νὰ γνωρίσω τέτοιους καλόγερους πάνω στὸ 'Όρος. Ζοῦν σὲ καλὴς πρωτόγονες και σὲ περιοχῆς ἀπρόσιτες γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες. Μόνον τὶς Κυριακῆς και τὶς μεγάλες γιορτῆς κατεβαίνουν στὸν «κόσμος», δηλαδὴ σὲ κάποια σκῆτη ἢ ἓνα κελὶ ποὺ ὑπάρχει ναὸς και παπάς, γιὰ νὰ προσευχηθοῦν στὴν ὀλονυκτία και νὰ μεταλάβουν στὴ Λειτουργία. Μετά, θὰ πάρουν ἓνα καρβέλι ψωμί και θὰ ἀποτραβηχτοῦν πάλι στὸν τόπο τῆς «μετανοίας» τους.

Ἄν πᾶς στὸ καλύθι τους θὰ σὲ δεχθοῦν μ' ὄλη τὴ θέρμη και τὴν ἀνιδιοτέλεια τῆς ψυχῆς τους. Τὸ μόνον ποὺ ἔχουν νὰ σοῦ προσφέρουν εἶναι τὸ ἀτομικὸ τους καρβέλι, καμιά ντομάτα τὸ καλοκαίρι, ξινόμη-

λα τὸ χειμῶνα και κρῦο νερὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ. Ὅμως τί πλοῦτο ψυχῆς και τί διαύγεια πνεύματος διαθέτουν οἱ ἐρημίτες! Ἡ δικὴ τους σοφία παραμένει ἀνόθευτη και πηγαία, ἐπειδὴ, ἀκριβῶς, δὲν ἐκπορεύεται μέσα ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως ἢ τὰ θεολογικὰ ἐγχειρίδια, ἀλλὰ ἔσπηθα κατευθεῖαν μέσα ἀπ' τὴν ὁδύνη τῆς ἄσκησεως κι ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς προσευχῆς. Εἶναι ἡ «ἄνοθεν» σοφία ποὺ οὔτε ἐξανεμίζεται γιὰτὶ ἐδράζεται στὸ «παράλογο» κι ὄχι στὴ λογικὴ.

- Γέροντα, εὐλαγεῖτε.
- Ὁ Κύριος.
- Πᾶω καλὰ γιὰ τὶς Καρυές;
- Παιδάκι μου θὰ χάσεις τὸ μονοπάτι. Εἶναι δάσος και δρόμος μακρὺς. Ἐλα νὰ ξαποστάσεις.
- Ἐχεις κάτι γιὰ φαγητό;
- Ὅλα τὰ καλὰ τοῦ Θεοῦ. Ψωμί και νερὸ, τὰ μεγαλύτερα δῶρα.
- Ἐχεις χρόνια στὸ 'Άγιο Ὁρος;
- Θὰ τὸ πιστέψεις πὼς ξέχασα; Ἦρθα τὸ εἰκοσιτρία κι εἶμαι ὀγδόνα. Πόσα μᾶς κάνουν;
- Τί ἔχεις στ' αὐτιά;
- Δὲν καλαιοῦσα.

- Σὲ εἶδε γιατρός;
- Ναί, ὁ Θεός.
- Καὶ τί σοῦ 'πε;
- Βάστα λίγο ἀκόμα.
- Τὸ μαθεῖς πὼς οἱ 'Αμερικανοὶ πήγανε στὸ φεγγάρι;
- Τὸ 'πε ὁ γέροντας μὰ μοῦ φαίνεται δύσκολο.
- Γιατὶ δὲν ἀφήνουν γυναῖκες στὸ 'Όρος;
- Ἐτσι τὰ 'χει ὀρίσει ἡ Παναγία.
- Τί λές, πᾶμε γιὰ λίγο στὸν κόσμο νὰ σὲ κυτᾶξαι γιατρός;
- Δὲν ἀξίζω νὰ φύγω ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ μου.
- Θὰ γίνῃ ἡ Ἐνοση μὲ τοὺς Καθολικούς;
- Αὐτὰ μόνον ὁ Θεὸς τὰ ξέρει.
- Ποιὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀμαρτία;
- Νὰ βρίζεις τὸ 'Άγιο Πνεῦμα. Νὰ 'σαι ἀχάριστος και νὰ μὴ χαίρῃσαι γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ σοῦ 'δωσε ὁ Θεός.
- Νομίζω, ἀξίζει νὰ γνωρίσει κανεὶς και τὸ μοναχισμὸ τοῦ 'Αγίου Ὁρους ποὺ ἐπικτείνεται πέρα ἀπὸ τὰ μοναστήρια, τὶς σκῆτες και τὰ κελιά...

(Ἐπὶ τὸ βιβλίον τοῦ «ΑΘΩΣ», Ὁρος ἅγιο, πολιτεία ἀνθρώπινη.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ὁ ἐκκλησιασμός τῶν μαθητῶν.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, γίνεται ξανά ἐπίκαιρο τὸ θέμα τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τῶν μαθητῶν. Ἐνα θέμα πού, τελευταῖα, ἔχει προσλάβει τὰ χαρακτηριστικὰ προσβλήματος. Διότι, σήμερον, τὸ πνεῦμα τοῦ κακῶς νοουμένου σκεπτικισμοῦ ἔχει ἀλώσει καὶ μεγάλο μέρος τῆς νεολαίας. Ἔτσι, ὁ ἐκκλησιασμός της, μέσω τοῦ σχολείου, δὲν εἶναι καθόλου ἀπλὸ πράγμα. Πολλοὶ νέοι —ὅπως μαρτυρεῖ ἡ πείρα γονέων καὶ ἐκπαιδευτικῶν— δυσανασχετοῦν γιὰ τὸν «αταναγκασμὸν» τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τους.

Ἔτσι, δὲν λείπουν θεολόγοι - καθηγητές, μιὰ καὶ ὁ κλάδος τους εἶναι ἄμεσο ἀρμόδιος, πὸν εἰσηγοῦνται τὸν προαιρετικὸ ἐκκλησιασμὸ τῶν μαθητῶν, συνοδευόμενον, ἐννοεῖται, μὲ σχετικὴ διαφώτισή τους στὸ σχολεῖο. Σ' αὐτὸ, ἐπικαλοῦνται καὶ τὸ ὅτι τοῦ παιδιοῦ νὰ συμβάλλει (μὲ τὸ παράδειγμα καὶ τὰ λόγια πατέρα καὶ μητέρας).

Τὸ θέμα πάντως παραμένει ὑπὸ σκέψη καὶ συζήτηση. Ἀφορώντας, —ἀς σημειωθεῖ— ὄχι δὲ τελευταίους καὶ τοὺς ἐνοριακοὺς ποιμένες μας. Διότι πολὺ ἐνδιαφέρονται νὰ βλέπουν σὴν ἐκκλησία τὴν τρυφερὴ ἡλικία.

Τὸ ἄλλο του ὄνομα: Ἰωάννης.

ΤΗ 17ῃ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, ἡ Ἐκκλησία μας μνημονεύει τὸν Προφήτη Ὡση. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους μεταδότες τῆς θείας ἀλήθειας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γιατὶ τὸ κήρυγμά του ἐξάγει τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Εἶναι λοιπὸν σχεδὸν εὐαγγελικὸ κήρυγμα. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ προτέρημα τὸν παραλλήλισαν μὲ τὸν τέταρτο Εὐαγγελιστὴ. Ὅπως, θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ὁ Προφήτης Ὡση εἶναι ὁ Ἰωάννης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ὁ Λουκᾶς καὶ ἡ Θεοτόκος.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ Λουκᾶς διακρίνεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους τρεῖς γιὰ τὴν ἀφογή ἑλληνικῆ γλώσσα του, ἀλλὰ καὶ γιὰ μερικά ἄλλα. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι τὸ ὅτι ἐνδιαφεροῖται περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους στὸ πρόσωπο τῆς Μητέρας τοῦ Κυρίου. Τὸ γεγονός αὐτὸ στάθηκε ἡ ἀφετηρία μιᾶς εδλαβικῆς παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποία, ὡς ἀγιογράφος, φιλοτέχνησε εἰκόνες τῆς Παρναγίας. Μία μάλιστα ἀπ' αὐτὲς ἀνῆκε στὸν τύπο τῆς Ὁδηγήτριας, κατὰ τὸ τροπῆριον πὸν ἀρχίζει μὲ τὶς λέξεις «Ἀλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν...».

Ἀσχετα μὲ τὸ ὅτι ἡ παράδοση αὐτὴ δὲν ἔχει ἱστορικὸ στήριγμα, μᾶς θυμίζει μὲ τὴν ὠραία της ἀφέλεια μιὰν ἀλήθεια: Ὅτι ὁ ἐνοραζόμενος τῆ 18ῃ τοῦ παρόντος μὴρὸς Εὐαγγελιστῆς ὄπως ζωγράφησε μὲ τὸ λόγο του τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Μιὰ πενταετία.

ΤΟ ΜΗΝΑ αὐτὸν, ἡ ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» κλείνει πέντε χρόνια ἀπὸ τότε πὸν πρωτοκυκλοφόρησε. Ὁ Μακ. Προκαθημένος, σὲ συνέντευξη πὸν τῆς παρεχόρησε, πλέκει τὸ δίκαιο ἐγκώμιό της. Εἶναι, πράγματι, ἕνα φύλλο ἀνταποκρινόμενο, μὲ ἱκανοποιητικὸ τρόπο, σὶς ἀνάγκες τοῦ καιροῦ μας, ἐνημερώσεως τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ μὲς ἀπὸ μιὰ ἐγγυημένη εἰδησεογραφία καὶ ἕνα φωτεινὸ σχολιασμὸ τῶν γεγονότων, ἑλληνικῶν καὶ παγκοσμίων. Ἀλλά, ὅπως σοσιὰ ὑπεγράμμισε ὁ Μακαριώτατος, δὲν πρέπει ν' ἀγνοοῦμε ὅτι μποροῦν ἀκόμη νὰ γίνουν ἀρκετά, ὥστε ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» νὰ βελτιωθεῖ καὶ εἶσι νὰ ἐκπληρώσει καλύτερα τὸν ὠραῖο προορισμὸ της. Ἡ ἐλπίδα αὐτὴ βασίζεται, σὸν τοῖς ἄλλοις, στὸ ποιὸν ροιτροπία τοῦ Διευθυντῆ τοῦ φύλλου Σεβ. Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Καλλινίκου καὶ τὶς ἱκανότητες τῶν ἀξίων συνεργατῶν του.

Ὁ «Ἐφημέριος», ἀδελφὸ της ἐννοπο, εὔχεται σὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», μαζί μὲ τὴ μακρότητα ἡμερῶν, ἐπίσης καὶ τὴ βελτίωση αὐτῆ.

Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου.

ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ ἰ. Ναοῦς, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης του, (23 Ὀκτωβρίου), σνηθίζεται νὰ τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία πὸν ἀποδίδεται σὸν Ἅγιο Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο. Εἶναι μιὰ ὠραία σνηθία, πὸν θὰ πρέπει νὰ βρεῖ καὶ ἄλλους μιμητὲς στὸ ἐφημεριακὸ μας Σῶμα. Διότι πρόκειται γιὰ ἀρχαῖο, ἰδιαίτερα θεαματικὸ καὶ κατανοητικὸ λειτουργικὸ κείμενο, σοσιτὸ ἀδάμαντα τῆς λατρευτικῆς μας γραμματείας. Ἡ ψυχικὴ ἀφέλεια τοῦ ἐκκλησιασματος εἶναι πολλή.

Ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος, ὡς σημειωθεῖ, συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν λεγομένων «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ, πὸν ἡ συγγένειά τους πρὸς τὸν Κύριο ἀποτελεῖ πρόβλημα μέσα σὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Διετέλεσε πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ ἐπέστηρε τὸ βίον μὲ τὸ μαρτύριον. Στὸν Κανὸνα τῆς Κατῆς Διαθήκης, περιλαμβάνεται μιὰ Ἐπιστολή του, πὸν εἶναι, ὡς πρὸς τὸ λεκτικὸ, ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα κείμενα τῆς Βίβλου.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟ·Υ·ΠΗΡΕΣΙΑΣ

Έπειδή άρκεται άσφαλισμένοι του TAKE ζητούν πληροφορίες σχετικές με θέματα αναγνώρισεως προϋπηρεσίας, σημειώνουμε τὰ ακόλουθα:

Σύμφωνα με την ύπ' άρ. Β2)60)3)810)24.5.80 απόφαση του Ύφυ-πουργου Κοιν. Ύπηρεσιών (ΦΕΚ 504)Β')30.5.80), άντικαταστάθηκαν οί διατάξεις του άρθρου 8 του Καταστατικού του TAKE και τώρα ισχύουν τὰ έπόμενα:

1. Άσφαλισμένοι του Ταμείου που συνταξιοδοτούνται, ή σε περίπτωση θανάτου τών ίδιων, εκείνοι που έχουν δικαίωμα συντάξεως, μετά τη συμπλήρωση 7ετούς ύπηρεσίας σε άσφάλιση, μπορούν με αίτησή τους να αναγνωρίσουν χρόνο ύπηρεσίας στο Δημόσιο ή σε Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και μέχρι 10 χρόνια ύπηρεσίας σε Ν.Π.Ι.Δ. ή Άνώ-υμες Έταιρίες. Άσφαλισμένοι του Ταμείου, Διάκονοι και Πρεσβύ-τεροι, Όρθοδόξων Έκκλησιών του Έξωτερικού, μπορούν να ανα-γνωρίσουν αυτήν την ύπηρεσία τους.

2. Ό χρόνος ύπηρεσίας, με την ιδιότητα του κληρωτου ή έφέ-δρου, στις Ένοπλες Δυνάμεις, τὰ Σώματα Άσφαλείας, τὸ Λιμενικό και τὸ Πυροσβεστικό Σώμα, αναγνωρίζεται ως χρόνος άσφαλίσεως για την προσαύξηση τής συντάξεως.

Η αναγνώριση τής προϋπηρεσίας ένεργείται με απόφαση του Γεν. Διευθυντου του TAKE και ό ενδιαφερόμενος πρέπει να κατα-βάλει ώρισμένο ποσό έξαγοράς. Πληροφορίες για τούς όρους και τὰ απαιτούμενα, για κάθε περίπτωση, δικαιολογητικά, παρέχονται από τὸ TAKE.

ΑΝΕΒΛΗΘΗ Η ΨΗΦΙΣΗ
ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Άπό έλλειψη, κυρίως, χρόνου δέν κατέστη δυνατή ή συζήτηση και ψήφιση του σχεδίου Κανονισμού «περί Έφημερίων και Διακόνων», όπως προέβλεπε τὸ πρόγραμμα έρ-γασίων τής Έρας Συνόδου τής Έραρχίας, για την Παρασκευή 9 Όκτωβρίου. Η Έραρχία απέφά-σισε να αναβληθί, για περαιτέρω μελέτη και έπεξεργασία.

Έν τῷ μεταξύ τὸ Διοικ. Συμ-βούλιο του Ι.Σ.Κ.Ε., με τηλεγρά-φημά του, παρεκάλεσε την Έραρ-χία να συμμετέχουν και πρεσβύ-τεροι κατά τη συζήτηση θεμάτων που τούς άφορούν.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Η Άποστολική Διακονία παίρ-νει μέρος, για πρώτη φορά, στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου τής Φρανκφούρτης (Δυτ. Γερμανία), που γίνεται από 14 έως 19 Όκτω-βρίου. Μετέχουν εκδότες από 88

χώρες τών πέντε ήπειρων. Μεταξύ αυτών είναι και 17 έλληνικοί οίκοι.

Στὸ περίτερό της ή Άποστολι-κή Διακονία προβάλλει μερικές ά-πό τις λειτουργικές, θεολογικές και φιλοσοφικές εκδόσεις της, καθώς και ήμερολόγια και βιβλία για παι-διά και νέους.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΓΙΑ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Δέκα ύποτροφίες στη μήμη του έθνικού μουσουργου Μανώλη Κα-λομοίρη παρέχει στην τάξη του στο Έθνικό Όδείο Άθηνών ό κ. Στέ-φανος Λέκκας, Καθηγητής Βυζαν-τινής Μουσικής για τη δημιουργία καθηγητών Μ.Ε. (άνωτέρας - εκ-κλησιαστικών σχολών - ιεροψαλ-τών). Επίσης ό κ. Λέκκας παρέ-χει δωρεάν μάθηση Βυζαντινής Μουσικής σε κάθε ενδιαφερόμενο, για διάδοση τής μουσικής. Πλη-ροφορίες: Όδείο Άθηνών (Μαι-ζώνος - Μάγερ, Πλατεία Βάθης). Τρίτη και Παρασκευή, 7 - 9 μ.μ. ή κ. Δέκκα (Δελφών 6, Π. Φάλη-ρο, τηλ. 9820759). Οί ύποψήφιοι πρέπει να είναι καλλίφωνοι και να έχουν ήλικία 15 - 30 έτών.

— Καλλιανιώτη Δέσποινα, Πρε-σβυτέρα, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 10.524, έφάπαξ 371.096.

— Γεωργάκης Χρόσανθος, Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 27, σύνταξη 14.746, έφάπαξ 331.464.

— Θεοδοωράκοπουλος Φώτιος, Ιε-ρεύς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύν-ταξη 27.207, έφάπαξ 421.017.

— Δεληγιαννίδη Μαρία, Πρεσβυ-τέρα, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύν-ταξη 9.149, έφάπαξ 385.937.

— Μεράκος Πέτρος, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 22.982, έφάπαξ 450.875.

— Βελιανίτης Δημ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 27, σύνταξη 13.792, έφάπαξ 301.760.

— Βαλσαμή Εύαγγελία, Πρεσβυ-τέρα, Α)2, έτη ύπηρεσίας 35, σύν-ταξη 16.939, έφάπαξ 509.863.

— Γράφη Εύαγγελία, Πρεσβυτέ-ρα, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 29, σύντα-ξη 7.500, έφάπαξ 391.491.

— Χαλκιαδάκης Ίω., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, έφάπαξ 376.699.

— Χαλκιαδάκης Έμμ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 22.982, έφάπαξ 385.357.

— Μπούρμπος Σολομών, Ιερέυς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 32, σύνταξη 16.574, έφάπαξ 335.145.

— Καμπιτάκης Γεώργ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 39, σύνταξη 21.516, έφάπαξ 368.235.

— Μάρκου Έλευθερία, Πρεσβυ-τέρα, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 33, σύν-ταξη 7.740, έφάπαξ 360.722.

— Τζουανάκης Άδαμ., Ιερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.741, έφάπαξ 421.826.

— Καραδήμος Γεώργιος, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 21.516, έφάπαξ 370.160.

— Δασκαλόπουλος Κων., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 22.982, έφάπαξ 384.086.

— Παππάς Θωμάς, Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 33, σύνταξη 20.400, έφάπαξ 371.541.

— Ημελλος Δημ., Ιερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 30, σύνταξη 16.527, έφάπαξ 342.651.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ